

Vlaams
Parlement

ingediend op **1073** (2016-2017) – Nr. 1
13 februari 2017 (2016-2017)

Nota van de Vlaamse Regering

ingediend door minister-president Geert Bourgeois

Visienota. Visie op de toekomst van de Europese Unie

DE MINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED

CONCEPTNOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Visie op de toekomst van de Europese Unie – definitieve goedkeuring

1. Beleidskader:

Het regeerakkoord stelt dat de EU de eerste en belangrijkste hefboom van het Vlaams buitenlands beleid is (p. 151). De Vlaamse Regering geeft hierin aan dat ze voor een gedragen Europese samenwerking kiest die steunt op de directe betrokkenheid van de burgers en die diversiteit – waaronder talen – koestert. Voor haar moet de EU een samenwerkingsverband zijn dat van onderuit wordt opgebouwd en subsidiariteit, proportionaliteit, verantwoordelijkheid en solidariteit hoog in het vaandel draagt.

De beleidsnota 2014-2019 stelt dat de Vlaamse Regering alle belang heeft bij een Unie die slagkrachtig is en rekening houdt met de Vlaamse aandachtspunten. In mijn beleidsnota kondigde ik aan dat ik het initiatief zou nemen om een doelgerichte visie over de toekomst van de EU op te stellen¹.

In voorbereiding op de eerste conceptnota organiseerden het Departement Internationaal Vlaanderen en het Vlaamse Europees Verbindingsagentschap in de periode november 2015 en februari 2016 drie seminars over de toekomst van de Europese Unie. Tijdens de drie consultatiemomenten werden de bijdragen van de Vlaamse middenveldorganisaties en lokale besturen verzameld.²

De eerste conceptnota werd door de Vlaamse Regering goedgekeurd op 30 september 2016. Vervolgens had op 13 december 2016 een dialoog plaats met de leden van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed van het Vlaams Parlement. De uitkomst van deze dialoog is de basis voor de definitieve visienota.

2. Opzet:

De visietekst moet als leidraad dienen voor de Vlaamse overheidsdiensten bij de beoordeling van wetgevende en andere initiatieven. De tekst formuleert voor de korte en de (middel)lange termijn de rol die we voor de EU zien in de aanpak van de grote uitdagingen waarvoor de Europese samenleving staat en met betrekking tot welke beleidsdomeinen de EU-regelgeving een meerwaarde biedt voor Vlaanderen³.

¹ Beleidsnota 2014-2019 buitenlands beleid, internationaal ondernemen en ontwikkelingssamenwerking

² De verslagen van de toekomstseminaries kunnen geraadpleegd worden via de weblink <https://www.vleva.eu/NaareenVlaamseEUToekomstvisie>

³ Idem

3. Voorstel van beslissing:

De Vlaamse Regering beslist, met dien verstande dat deze conceptnota geen enkel budgettair of financieel engagement inhoudt vanwege het Vlaams Gewest of de Vlaamse Gemeenschap:

1. De “Visie op de toekomst van de Europese Unie” definitief goed te keuren;
2. De Vlaams minister bevoegd voor het buitenlands beleid te gelasten de “Visie op de toekomst van de Europese Unie” in naam van de Vlaamse Regering een zo ruim mogelijke verspreiding te geven, zowel binnen de Europese instellingen als t.a.v. de andere deelstaatregeringen en de federale regering.

Brussel,

De minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed

Geert BOURGEOIS

VISIE OP DE TOEKOMST VAN DE EUROPESE UNIE

Inleiding

Voor de Vlaamse Regering is de Europese Unie (EU) de eerste en belangrijkste hefboom van het Vlaams buitenlands beleid. Ze is een voorstander van dit uniek samenwerkingsverband, dat zorgt voor vrede en stabiliteit op ons continent en Vlaanderen veel baten heeft gebracht. Onze deelstaat heeft alle belang bij een slagkrachtige Unie, die zich inhoudelijk richt op die bevoegdheden die zorgen voor een beter Europa dat meerwaarde biedt, die van onderuit wordt opgebouwd en zo ook ten volle rekening houdt met de Vlaamse belangen.

Vlaanderen staat niet stil en maakt resoluut de omslag naar een slimme, duurzame en competitieve samenleving in lijn met de visie 2050 van de Vlaamse Regering. De Unie is daarbij een wezenlijke partner en hefboom van Vlaanderen op de wereld. Maar hiervoor heeft Vlaanderen een slagkrachtige en hervormde Europese Unie nodig die orde op zaken heeft gesteld en inzet op die zaken waar ze, in lijn met het subsidiariteitsprincipe, echt het verschil kan maken en beter geplaatst is dan de lid- of deelstaten.

Vandaag wordt de EU echter geconfronteerd met een vertrouwensbreuk en systemische crisissen. De nakende uittreding van het Verenigd Koninkrijk is geen geïsoleerd probleem. Sinds het uitbreken van de financiële economische crisis en de daaropvolgende eurocrisis is het ongenoegen bij EU-burgers m.b.t. de koers van het Europees beleid en de huidige werking van de EU-instellingen in steeds meer lidstaten groter geworden. De migratie-en veiligheids crisis, versterkt door de instabiliteit aan de Europese buitengrenzen verdeelt de EU-lidstaten. Sociale dumping en fiscale shopping zijn punten die wrevel wekken. De Europese bevolking veroudert, de EU verliest aan invloed op het wereldtoneel en de te lage groei houdt aan.

De Europese gedachte heeft nood aan een relance en de EU heeft nood aan herbronning, hervorming en kritische zelfreflectie. De Vlaamse Regering wil bijdragen aan een vernieuwde en gedeelde visie, die burgers terug perspectief biedt. De EU kan zelf mee de verandering inzetten en ondersteunen, maar ze moet van onderuit worden opgebouwd en focussen op die acties waar ze effectieve meerwaarde en duurzame welvaart helpt genereren.

Vandaag de dag blijft het idee van August Vermeylen nog altijd geldig: “Wij willen Vlaming zijn om Europeeërs te worden”. Dit zal enkel succesvol zijn wanneer we de crisissen waarmee de Unie wordt geconfronteerd een krachtadig antwoord bieden en de Europese samenwerking vlot trekken.

De voorliggende tekst zet de visie van de Vlaamse Regering uit over hoe de EU op korte en middellange termijn dient te evolueren. Ze moet als leidraad dienen voor de Vlaamse overheid bij de beoordeling van wetgevende en andere initiatieven.

De Vlaamse regering stuurt in eerst instantie niet aan op een grote institutionele hervorming of wijziging van de verdragen.

Ze vraagt dat nu prioritair werk wordt gemaakt van een Unie die het vertrouwen herstelt van de burgers, grotere legitimiteit nastreeft door de dialoog aan te gaan met de parlementen van de lid- en deelstaten en burgers, ondernemingen en kennisinstellingen vertrouwen geeft.

Thematische sleutels om tot resultaten te komen zijn:

1. Onze gedeelde fundamentele waarden, normen en vrijheden verder uitdragen
2. Een versterkte Schengenzone met goed functionerende buitengrenscontroles
3. Socio-economische hervormingen in de lid- en deelstaten gericht ondersteunen
4. Een hernieuwd investeringskader genereren dat het Stabiliteits- en Groeipact respecteert
5. Het sociaal beleid, en in het bijzonder het aanpakken van sociale dumping en fiscale shopping
6. Verdieping van de EMU met als eerste prioriteit het vervolledigen van de Bankenunie
7. Verdieping van de interne markt met een energie-, transport- en digitale unie
8. Doorbraak realiseren i.v.m. de meest strategische handelsakkoorden met een state of the art investeringsbescherming
9. Verder uitrollen van een ambitieus en doeltreffend duurzaamheidsbeleid en uitbouwen van de Europese Onderzoeksruimte met onderzoeksprogramma's gericht op de kennis- en koolstofarme economie van morgen, en dit in loyale uitvoering van het COP21 klimaatakkoord van Parijs
10. Een slagkrachtig buitenlands- veiligheid en defensiebeleid voeren in het bijzonder in de Europese nabuurregio

EU-beleid is binnenlands beleid. Ook als gedeelde EU-bevoegdheden vanuit staatrechtelijk oogpunt niet (volledig) tot de bevoegdheden van de Vlaamse deelstaat behoren, wordt de Vlaamse Regering bijna steeds geraakt door de (financiële) impact van het gevoerde EU beleid. Dit is bijvoorbeeld het geval voor de toekomst van de Schengenzone en de EMU, maar ook voor de doorwerking van het Stabiliteits- en Groeipact, het six-en two-pack of de omzetting van EU-recht naar intern recht waarbij het Vlaamse Gewest en/of de Vlaamse Gemeenschap vaak (indirect) een belang heeft, hoewel het formeel niet altijd bevoegd is. Ingevolge het in 'foro interno-in foro externo'-principe, dat geldt voor het gehele buitenlandse beleid, is evenwel steeds de ratificatie door het Vlaams Parlement vereist alvorens een volgende EU-Verdragswijziging in werking kan treden. Het Vlaams Parlement beperkt zijn bespreking daarbij nooit tot de exclusief Vlaamse bevoegdheden, maar tot het geheel. Dit net omwille van het belang van het EU-beleid voor Vlaanderen.

De positie van de Vlaamse deelstaat in de Europese Unie is uniek. Vlaanderen heeft vele instrumenten om het EU-beleid op te volgen en proactief mee gestalte te geven. De Vlaamse Regering zet permanent in op de versterking van de rechtstreekse band tussen Vlaanderen en de Unie.

De Vlaamse Regering spreekt haar geloof uit in een slagkrachtige, hervormde en van onderen uit opgebouwde Europese Unie die concrete resultaten boekt door te focussen op acties die aantoonbare welvaart genereren, de samenwerking tussen burgers bevorderen en in haar optreden bovenal trouw blijft aan haar lijfspreuk: "In Varietate Concordia".

Inhoudstafel

Inleiding	5
Inhoudstafel.....	7
1. Vlaanderen en de EU	8
1.1. Korte historiek van het Europese integratieproces.....	8
1.2. Vlaanderen als locus van debat over de Europese integratie	9
1.3. De Unie brengt Vlaanderen welvaart	9
1.4. De Unie verbindt Vlaamse burgers met andere Europese burgers en biedt hen meer keuze	10
2. Uitdagingen voor de Europese Unie	11
2.1. De Unie wordt geconfronteerd met zowel interne als externe uitdagingen en schokken.....	11
2.2. De economische motor sputtert.....	12
2.3. De Unie verliest steun, ook in Vlaanderen	13
3. Vlaamse kernbelangen.....	14
3.1. De Unie als een factor van vrede en stabiliteit in de wereld	14
3.2. Een Unie van vrijheid, fundamentele waarden, integratie en veiligheid	15
3.3. Een Unie die welvaart en stabiliteit biedt.....	17
3.4. Een Unie van welvaartstaten: gelijk loon voor gelijk werk.....	22
3.5. De Unie die duurzame ontwikkeling en industrie 4.0. bevordert.....	22
4. Een meer efficiënte, betrokken en slagkrachtige Unie met duidelijke grenzen	27
4.1. De EU als sui-generis-constructie gebaseerd op subsidiariteit en proportionaliteit.....	27
4.2. Een meerlagige Unie.....	27
4.3. Focus, meerwaarde, impact en efficiëntie als leidraad voor de EU-instellingen.....	28
4.4. Een sterkere rol voor de nationale parlementen van de Unie.....	29
4.5. Geen Unie à la carte, wel van verschillende snelheden.....	30
4.6. Betere en transparante EU-regelgeving, met betere handhaving.....	30
4.7. Duidelijke grenzen aan de Unie.....	31
5. Vlaanderen in Europa	32
5.1. De rechtstreekse band tussen Vlaanderen en de EU versterken	32
5.2. Vlaanderen doet al heel wat om zijn stem kenbaar te maken op EU-niveau.....	32
5.3. Vlaanderen heeft uitgebouwde instrumenten om het EU beleid op te volgen	33
5.4. Naar een levendig debat over de EU, ook in de Vlaamse samenleving.....	33
Uitleiding.....	34

1. Vlaanderen en de EU

1.1. Korte historiek van het Europese integratieproces

Al meer dan 60 jaar is het Europese project synoniem voor vrede en stabiliteit. Op de ruïnes van de Tweede Wereldoorlog sloegen visionaire staatslieden de handen in elkaar om een nieuw Europa op te bouwen. De bijdrage van de EU tot vrede, stabiliteit en de heropbouw van het (West-) Europese continent, en de positieve rol die de Unie in de wereld speelt, werden in 2012 erkend toen de EU de Nobelprijs ontving.

Dat het Europese project in staat zou zijn om een dergelijke rol te spelen, werd mede mogelijk gemaakt door de militaire inkapseling van de West-Europese landen in het NAVO-bondgenootschap. Ook het Marshallplan gaf een belangrijke impuls om de economische samenwerking te versterken. Het bewerkstelligen van deze samenwerking was geen evidentie. Het Europese project kende ook veel crisissen. Verschillende, overlappende Europese samenwerkingsverbanden kwamen tot stand. In 1947 werd de OESO en in 1949 de Raad van Europa opgericht. In beide gevallen ging het om intergouvernementele organisaties. In 1951 sloeg men de weg in naar supranationale samenwerking met de oprichting van de Europese Gemeenschap van Kolen en Staal (EGKS).

Dit was maar de eerste stap. De Europese Economische Gemeenschap en de Europese Gemeenschap van Atoomenergie volgden in 1957 met de ondertekening van het Verdrag van Rome. De basis was gelegd voor een Europese economische integratie en de interne markt kreeg gestalte als fundament van welvaart en samenwerking.

Ook in andere aangelegenheden kwamen de EU-lidstaten in de loop van de jaren tot een hechtere samenwerking, zoals landbouw, visserij, leefmilieu, volksgezondheid en consumentenzaken.

Met het cohesiebeleid wenst de EU de convergentie tussen concurrentievermogen en sociale vooruitgang in de lidstaten te stimuleren.

Van in het begin was de EU een organisatie die ook streefde naar verdere (politieke) integratie. Vastberaden om de verwoestende oorlogen uit het verleden onmogelijk te maken, wilden de grondleggers komen tot een Europese gemeenschap van stabiliteit, vrede, democratie, fundamentele rechten en vrijheden.

De rechtstreekse verkiezing van het Europees Parlement vanaf 1979 gaf de toekomstige EU meer representatieve legitimiteit. In 2000 gaven de lidstaten met het Handvest van de Europese Grondrechten aan dat de EU gebaseerd is op de waarden van de Verlichting die de lidstaten delen.

In 1987 werd de basis gelegd voor de Europese Politieke Samenwerking. De toenmalige Europese Gemeenschap werd betrokken bij het buitenlands beleid van de lidstaten en de basis werd gelegd voor het gemeenschappelijk buitenlands- en veiligheidsbeleid dat we vandaag kennen.

Met de val van de Muur startte in 1989 de integratie van de Oost-en Centraal-Europese landen voor wie de toenmalige EG perspectief bood zowel op democratisch, economisch als geopolitiek gebied.

Nadat in 1995 de Schengenzone een realiteit werd, vervaagden de nationale grenzen niet alleen voor goederen, maar ook voor personen. Aan de binnengrenzen vindt geen grenscontrole meer plaats. Schengenlanden moeten alle belemmeringen voor een vlotte doorstroming van het wegverkeer wegnemen. Er mogen nog controles worden verricht in havens en op luchthavens, maar alleen om te controleren of een persoon de rechtmatige houder van het ticket is.

In 1999 werd de euro ingevoerd en in 2002 werden fysieke euromunten en biljetten als wettelijk betaalmiddel in omloop gebracht in de meerderheid van de lidstaten. Vandaag is de euro de gemeenschappelijke munt van 337.5 miljoen EU-burgers in negentien landen van de eurozone.

Gestart met een bescheiden groep van zes landen in 1951 groeide de Unie uit tot de op een na grootste democratie van de wereld, met meer dan 500 miljoen inwoners.

Vandaag staat de Europese samenwerking onder druk. Na de financiële en economische crisis, de asiel- en de veiligheids crisis, ziet het er naar uit dat – met een Brexit – de Unie voor het eerst in haar geschiedenis kleiner zal worden.

De Brexit zal voor de Unie het verlies betekenen van bijna 60 miljoen EU-burgers en van een financieel-economische wereldspeler, lid van de VN-Veiligheidsraad, de NATO, G7 en G-20 met een sterk uitgebouwde diplomatieke en inlichtingendienst, troeven waar we vandaag meer dan ooit nood aan hebben.

1.2. Vlaanderen als locus van debat over de Europese integratie

In beide wereldoorlogen, en vooral tijdens de Grote Oorlog was Vlaanderen een slagveld. Zijn inherente vredeswil die hieruit groeide en zijn externe/buitenlandse economische ambities maakten dat Vlaanderen mee vorm wilde geven aan het Europese integratieproces.

Vlamingen hebben historisch een voortrekkersrol gespeeld in de Europese samenwerking. Markante Vlaamse politici uit het verleden leverden doorheen de decennia een beslissende bijdrage aan de vormgeving van het Europese integratieproject tot en met de huidige Europese Unie. Ook hebben alle Vlaamse Regeringen steeds bewust nieuwe verdragswijzigingen verdedigd.

Het feit dat Brussel niet alleen de hoofdstad van Vlaanderen werd, maar tevens van Europese instellingen maakt dat 'de Berlaymont', het 'Justus Lipsiusgebouw' en het 'Luxemburgplein' voor vele Vlamingen geen vreemde plaatsen zijn. Niettemin is de band tussen de talrijke Europese ambtenaren in de hoofdstad en Vlaanderen niet altijd even sterk.

1.3. De Unie brengt Vlaanderen welvaart

De Interne Markt heeft Vlaanderen welvaart, groei en jobs gebracht en bescherming tegen ongeoorloofde staatssteun, kartelvorming, protectionisme enz. Vlaanderen heeft een kleine binnenlandse markt, is een erg open economie en heeft grote ambities op het vlak van buitenlandse handel. De Interne Markt biedt Vlaanderen een immense afzetmarkt, waar Vlaanderen dankbaar en zeer actief gebruik van maakt. Per capita voert Vlaanderen drie keer meer uit dan Duitsland. In 2015 ging maar liefst 69,81% van de totale Vlaamse uitvoer richting Europese Unie. Met het gemeenschappelijk handels- en investeringsbeleid creëert de EU ook buiten Europa grotere afzetmarkten voor Vlaamse exportproducten.

Vlaamse bedrijven kunnen in de hele Unie meedingen naar publieke contracten, een sector waarin jaarlijks 2.300 miljard EUR omgaat.

Gezien zijn strategische ligging in het geografische hart van de EU, heeft Vlaanderen als toegangspoort tot Europa ("Gateway to Europe") een natuurlijke rol als logistieke draaischijf en heeft het bij uitstek baat bij sterke grensoverschrijdende samenwerking. De EU reikt hiervoor hefboomen aan via geïnstitutionaliseerde samenwerkingsverbanden en programma's.

Binnen de Europese begroting is de transportpoot van de Connecting Europe Facility bijvoorbeeld van groot belang voor het bevorderen van investeringen in transportinfrastructuur. In 2015 maakte de Europese Commissie onder dit programma 275 miljoen euro vrij voor de cofinanciering van enkele belangrijke infrastructuurprojecten voor Vlaanderen. Het gaat onder meer over het Seine-Schelde-project, de opwaardering van het Albertkanaal en de Nieuwe Sluis in Terneuzen.

Horizon 2020 biedt dan weer de mogelijkheid voor Vlaamse universiteiten en onderzoeks- en kennisinstellingen om deel te nemen in pan-Europese industriële en wetenschappelijk onderzoeksprojecten. Met een deelnamecijfer van 2.48% (jaar 2016) scoort Vlaanderen bovengemiddeld goed. De deelnamecijfers voor het 7de kaderprogramma in de periode 2007-2013 tonen aan dat Vlaanderen betere resultaten behaalde dan de grootste EU-lidstaten Duitsland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Italië. Wanneer we de deelnametoelage relateren aan het BBP, dan zien we dat voor het 7de kaderprogramma in de periode 2007-2013 Vlaanderen goed scoort en op de derde plaats op EU-28 eindigt, na Nederland en Griekenland. Vlaanderen staat voor 62% van de Belgische deelnamecijfers.

Het gemeenschappelijk landbouw- en visserijbeleid heeft doorheen de jaren impulsen gegeven aan de ontwikkeling van deze sectoren. Met de structuurfondsen heeft de EU een bijdrage geleverd tot de reconversie van de Vlaamse economie.

Het EU buitenlandsbeleid is ook een hefboom voor onze welvaart en stabiliteit, zowel door de preferentiële toegang die Vlaamse bedrijven via de inmiddels meer dan zestig EU handels- en investeringsverdragen krijgen tot nieuwe markten, als door de conflict-bestrijdende en vredesbevorderende rol die de Hoge Vertegenwoordiger van de Unie voor Buitenlandse Zaken en het Veiligheidsbeleid voorzichtig, maar in toenemende mate opneemt.⁴ Ook het Europees ontwikkelings Samenwerkingsbeleid draagt hier toe bij.

1.4. De Unie verbindt Vlaamse burgers met andere Europese burgers en biedt hen meer keuze

Door het vrij verkeer van personen genieten Vlamingen dan weer over vele mogelijkheden om in een andere lidstaat te studeren en te werken. Een treffend voorbeeld hiervan is het Erasmus-programma. In de periode 2007-2015 zonden Vlaamse universiteiten meer dan 37.000 studenten uit onder het Erasmus-programma. Er hebben zelfs nooit zo veel Vlaamse studenten via Erasmus een deel van hun studies of stage in het buitenland afgewerkt als tijdens het academiejaar 2015-2016. In totaal namen 5.325 jongeren deel aan het uitwisselingsprogramma, of 4,6 procent meer dan een jaar eerder.

Dankzij de Schengenzone kunnen Vlaamse burgers doorheen Europa reizen, zonder noemenswaardige obstakels tegen te komen. De liberalisering in sectoren zoals telecom, luchtvaart en energie heeft geleid tot meer keuze, concurrentie en efficiëntie in de dienstverlening. Consumenten kunnen gemakkelijker prijzen vergelijken en vertrouwen op uniforme Europese normen inzake product- en voedselveiligheid en milieu.

⁴ Het mede bewerkstelligen van een staakt-het-vuren tussen Georgië en Rusland in april 2008, het akkoord tussen Kosovo en Servië van april 2013 en het succesvol leiderschap dat de Unie toonde in het bewerkstelligen van het historische akkoord tussen Iran en de internationale gemeenschap in november 2013 zijn hier voorbeelden van. Zie ook: https://europa.eu/european-union/topics/foreign-security-policy_nl

2. Uitdagingen voor de Europese Unie

2.1. De Unie wordt geconfronteerd met zowel interne als externe uitdagingen en schokken

De positie van de Europese Unie in de wereld staat steeds meer onder druk. Het aandeel van de EU in de wereldeconomie (GDP uitgedrukt in PPP) neemt 1998 af ten voordele van groeilanden. In 1998 was het aandeel van de Unie in de wereldeconomie nog 24,014%; in 2015 bedraagt het aandeel 16,918%. Tegen 2021 zou het aandeel van de EU in de wereldeconomie 15,305% bedragen (de helft minder dan in 1980: 30,174%). Het aandeel van de groeilanden neemt elk jaar toe: in 1980 (9,006%), in 2015 (30,638%) en tegen 2021 (35,865%). Economische groei zal dus voornamelijk van buiten de EU komen.⁵

De externe uitdagingen van de EU zijn niet alleen economisch van aard. De Unie is omringd door een ring van instabiliteit. Vandaag leven we niet meer in een bipolaire, maar in een meer complexe multipolaire wereld waarin de nieuwe groeimachten assertief hun stem laten horen. De Arabische Lente resulteerde niet in de verhoopte democratisering van de landen in Noord-Afrika en het Midden-Oosten, maar in groeiende instabiliteit. Het conflict in Syrië heeft de spanningen tussen de verschillende stromingen binnen de moslimwereld doen toenemen en zette de relaties van de EU met Turkije en Rusland op scherp. De (tijdelijke) opschorting van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) en de talrijke arrestaties, ontslagen en schorsingen van rechters, professoren en overheidsmedewerkers die onmiddellijk volgden op de mislukte poging tot staatsgreep nopen de EU om de verhouding met Turkse regering ernstig in vraag te stellen. De Unie riep de Turkse autoriteiten op om in alle omstandigheden de rechtstaat, de mensenrechten en de fundamentele vrijheden te respecteren, inclusief het recht van iedereen op een proces volgens de principes van de rechtstaat. Als nabuur van de Unie dient in elk geval een diepgaand strategisch partnerschap met Turkije nagestreefd te worden.

Ook West-Afrika en de Sahel-regio worden gekenmerkt door instabiliteit; o.a. omwille van de activiteiten van de terroristische organisatie Boko Haram.

De annexatie van de Krim en de destabilisering van Oost-Oekraïne zijn een bewijs van de agressieve politiek die Rusland voert, wat in het bijzonder in Centraal-en Oost-Europa tot onrust leidt. Mede met het oog op een stabilisering in de regio dient de Unie een duurzaam strategisch partnerschap met Rusland na te streven.

De Syrische burgeroorlog bleek ook een katalysator te zijn voor het internationale terrorisme van Daesh/ISIS. De aanslag in Parijs op 13 november 2015 leidde ertoe dat Frankrijk voor het eerst de solidariteitsclausule van het Verdrag betreffende de Europese Unie (Art. 42 lid 7) inriep. Conform deze clausule zijn alle lidstaten verplicht om een lidstaat alle mogelijke hulp en bijstand te verlenen wanneer deze op zijn grondgebied gewapenderhand wordt aangevallen. De aanslagen die Daesh/ISIS op 22 maart 2016 in de luchthaven van Zaventem en het Brusselse metrostation Maalbeek pleegde, toonden aan dat geen enkel Europees land veilig is voor terrorisme.

De instabiliteit rond de EU laat zich op intern vlak ook op een andere wijze voelen. Ze heeft een vluchtelingen- en migratiecrisis veroorzaakt die Europa al decennia niet meer gezien had. Sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog heeft het Europese continent nooit zulk een grote migratie van asielzoekers gekend. Bij gebrek aan een kordate gezamenlijke Europese aanpak zou het aantal migranten in de EU tegen 2060 tot 55 miljoen kunnen oplopen.⁶

⁵ Zie IMF, World Economic Outlook Database, April 2016.

⁶ Europese Commissie, *The 2015 Ageing Report*, p. 14.

Tegelijk wordt de EU intern geconfronteerd met andere demografische uitdagingen. Terwijl veel landen verjongen en groeien, krimpt en veroudert de bevolking van de Unie. In 1900 maakte Europa nog 25% van de wereldbevolking uit. In 2050 zal dat aandeel nog slechts 5% bedragen.

Ook de impact van klimaatverandering wordt in de Unie sterker voelbaar. Internationaal zet de EU de toon met haar gemeenschappelijke positie, maar pas in december 2015 kwam ook de internationale gemeenschap in Parijs tot een akkoord dat de opwarming van de aarde onder de 2°C moet worden gehouden en de uitstoot van broeikasgassen teruggedrongen moet worden.

De verwezenlijking van de klimaatdoelstellingen zijn sterk gelinkt aan het voeren van een ambitieus en realistisch energiebeleid. Het hoge gebruik van fossiele brandstoffen voor transport, logistiek en energie blijft een belangrijke factor van vervuiling, draagt bij tot de opwarming van de aarde en heeft ook een negatieve impact op de gezondheid.

Voor haar energiebevoorrading is de EU te sterk afhankelijk van import uit het buitenland. Geopolitieke veranderingen en instabiliteit aan de grenzen van de Unie vormen een bedreiging voor de bevoorradingszekerheid en de Europese economie. Daarnaast kampt de EU ook met een te gefragmenteerd energiebeleid.

De verhoogde mondiale concurrentie betreft niet alleen energiebronnen. Ook voor andere grondstoffen en natuurlijke hulpbronnen is dat het geval. Productie- en consumptiepatronen zijn nog onvoldoende aangepast aan de realiteit dat deze vaak eindig of moeilijk hernieuwbaar zijn. Dat leidt niet alleen tot grote druk op het milieu, maar is evenzeer een bedreiging voor de economie.

2.2. De economische motor sputtert

In het verleden is de EU een motor gebleken voor economische groei en convergentie tussen de EU-lidstaten. Door de financieel-economische crisis associëren veel EU-burgers de EU echter niet meer met deze rol. Op sociaaleconomisch vlak wordt de EU dan ook geconfronteerd met een aantal belangrijke uitdagingen en gevaren.

De internationale financieel-economische crisis heeft de zwakheden van het Europese financiële bestel blootgelegd. De crisis die zijn oorsprong vond in de bankenwereld heeft geleid tot een schuldencrisis binnen de Eurozone. In het laatste decennium heeft de EU de rol als vehikel van groei en convergentie minder kunnen spelen. In die periode was er een omgekeerde tendens; m.n. een grotere mate van divergentie tussen de lidstaten en grotere socio-economische verschillen binnen de lidstaten. Hoewel een Grexit vermeden werd, blijft de positie van Griekenland binnen de EMU precair.

Er dient nog een lange weg te worden afgelegd voor de EU haar ambitie waar maakt om uit te groeien tot de meest competitieve en dynamische kenniseconomie ter wereld, die duurzame economische groei combineert met meer en kwalitatief betere jobs en een grotere maatschappelijke cohesie.

De productiviteitsgroei taant en ons continent vergrijst wat onherroepelijk ook een weerslag heeft op het innovatiepotentieel. De EU kent aanhoudend lage groei en hoge werkloosheid. Investerings in kritische fysieke en andere infrastructuur blijven uit of lopen zeer moeizaam. Er is nood aan duurzame groei, structurele hervormingen en een nauwere economische samenwerking. Investerings in onderzoek en innovatie moeten beduidend verder groeien.

Het is in eerste instantie aan de lidstaten om de nodige sociaal-economische hervormingen door te voeren, de schulden weg te werken en een werkbaar traject naar een begroting in evenwicht te respecteren.

Het Europees semesterproces en het versterkt begrotingstoezicht door de Unie moet de lidstaten hiertoe blijven aanzetten. De Unie van haar kant moet overheden meer ruimte geven om duurzame investeringen in de infrastructuur van de toekomst te realiseren. De nieuwe boekhoudregels (ESR-2010) dienen geherinterpreteerd zodat ze investeringen in de hardware van onze economie weer mogelijk maken. Binnen het bestaande Stabiliteits- en Groeipact is er nood aan bijkomende flexibiliteit die investeringen mogelijk maken, zonder de begrotingsdoelstellingen los te laten.

2.3. Twijfels over de Europese Unie, ook in Vlaanderen

De Unie moet er over waken de band met de burgers te behouden. In 2005 verwierp een meerderheid van de Franse en Nederlandse kiezers het “Europees grondwettelijk verdrag”. Het daaropvolgende Verdrag van Lissabon werd op 12 juni 2008 verworpen door een meerderheid van de Ierse kiezers. Uiteindelijk kon de Ierse bevolking maar een jaar later met het verdrag instemmen nadat de Ierse regering enkele belangrijke verduidelijkingen m.b.t. de nieuwe bevoegdheden van de EU had verkregen.

Tijdens de Europese verkiezingen van 2014 vertaalde dit gedaalde vertrouwen zich in een historisch lage opkomst van amper 42,5% voor de Europese verkiezingen en een opgang van de anti-EU-partijen.

Desinformatie over de meerwaarde van Unie, een gebrek aan vertrouwen en het aanvoelen bij een belangrijk deel van de bevolking dat de Europese instellingen boven de hoofden van de mensen beslissingen nemen die geen of een onvoldoende passend antwoord kunnen bieden op hun (gewijzigde) persoonlijke situatie, leidt nu voor het eerst tot de uitstap van een EU-lidstaat. In het bijzonder de zwaksten van onze maatschappij voelen zich vervreemd van de Unie en met name van het EU-vluchtelingenbeleid, het vrij verkeer en de eengemaakte Schengenruimte.

Sommige nationale en regionale overheden doen vaak ook onvoldoende inspanningen om de meerwaarde van de Europese Unie te duiden voor hun bevolking.

Het lage vertrouwen vertaalt zich in een minder positieve visie op de EU en haar Instellingen (cf. eurobarometer december 2015). In 2012-2013 piekte het aandeel burgers dat een bijzonder negatieve visie had op 29%. Het aandeel van burgers met een bijzonder positieve visie op de EU stond met 30% op een historisch laagtepunt. Verontrustend is het hoge percentage van EU-burgers dat meent dat hun stem niet wordt gehoord in de EU. In 2012-13 stond dit op 67%.

Het vertrouwen in de Europese instellingen ging er eveneens op achteruit, net als het vertrouwen in instellingen op alle overheidsniveaus, van lokaal tot supranationaal. De gemiddelde Europeaan behoudt echter een groter vertrouwen in de Europese Instellingen dan in de nationale, regionale en lokale overheden.

Een opvallende uitzondering is Vlaanderen. Uit de Vlaamse Regionale Indicatoren van 2016 blijkt dat de dalende algemene Europese tendens zich ook in Vlaanderen voordoet, maar dat ze minder uitgesproken is. Tussen 2005 en 2010 had ruim de helft van de Vlamingen een positief beeld t.a.v. de EU. Tussen 2010 en 2015 verminderde dat tot 40 procent. De Vlaamse steun voor de Europese instellingen bleef beduidend boven het EU-gemiddelde en relatief stabiel over de jaren heen. De tevredenheid van de Vlaming over het beleid van de lokale besturen en de Vlaamse overheid is evenwel nog hoger dan over het beleid van de Europese Commissie. Vlaanderen staat ook op de tweede plaats bij de vraag of de EU een goede zaak is, terwijl België een zesde plaats scoort. Ook m.b.t. de kijk op de toekomst van de EU zijn de Vlamingen positiever ingesteld dan België. Voor de Vlaamse bevolking wordt het imago van de EU in de eerste plaats overheerst door een gebrek aan klare boodschap. Nagenoeg drie op vier Vlamingen ervaren de behoefte aan een duidelijkere boodschap over het belang van de EU. Daarnaast wordt het beeld van de EU eveneens gekenmerkt

door negatieve aspecten zoals bureaucratie, besparingsmaatregelen en de stijgende levensduurte. Tegelijk wordt de Unie door meer dan twee op de drie Vlamingen gezien als een plaats waar het goed is om zaken te doen, als hulp om internationale bedreigingen en uitdagingen aan te pakken en om burgers te beschermen⁷.

3. Vlaamse kernbelangen

De Vlaamse Regering ontwaart vijf grote werven waarvan de EU werk moet maken om te komen tot een beter en sterker Europa, met meer samenwerking en convergentie, dat een duidelijke meerwaarde levert voor zijn burgers:

Deze zijn:

- (1) De Unie als een factor van vrede en stabiliteit in de wereld;
- (2) Een Unie van vrijheid, fundamentele normen en waarden, integratie en veiligheid;
- (3) Een Unie die welvaart en stabiliteit biedt;
- (4) Een Unie van welvaartstaten: gelijk loon voor gelijk werk;
- (5) Een Unie die duurzame ontwikkeling bevordert;

Elk van deze vijf grote werven bestaat telkens uit verschillende componenten.

3.1. De Unie als een factor van vrede en stabiliteit in de wereld

Als verantwoordelijke deelstaat die resoluut opteert voor democratie, mensenrechten en een economisch duurzame toekomst wil Vlaanderen bijdragen tot de verwezenlijking van de doelstellingen van het Europees buitenlands beleid. Dit, zowel binnen als buiten de bestaande Europese gremia.

De Vlaamse Regering wil vanuit haar bevoegdheden en van onderuit (bottom up) op een bescheiden doch kordate wijze mee concrete beleidsantwoorden formuleren op de grote uitdagingen waarmee Europa geconfronteerd wordt. De dagelijkse inspanningen van de Vlaamse overheid moeten dus gezien worden in de context van een Europees meerlagig buitenlands beleid.

De EU moet een actief en coherent buitenlands en veiligheidsbeleid voeren dat het geheel van externe beleidsvelden omvat: diplomatie, ontwikkelingssamenwerking, migratie-, handels- en investeringsbeleid en defensie.

Het extern optreden moet tot doel hebben om Europese waarden, vrede, stabiliteit, democratie en mensenrechten te promoten en duurzame ontwikkeling te bevorderen door o.a. onze hoge milieu-, en arbeidsstandaarden te beschermen, alsook onze standaarden en normen op het vlak van voedselveiligheid, consumenten- en milieubescherming en volksgezondheid.

De Unie moet een factor van vrede en stabiliteit in de wereld zijn, een globale actor. Een actief Europees buitenlandbeleid houdt in dat de Unie een leidende rol opneemt in conflictpreventie. Deze verantwoordelijkheid geldt in het bijzonder voor de nabuurschapsregio. Net zoals de Hoge Vertegenwoordiger van de unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid mee actief een nucleair akkoord met Iran kon bewerkstelligen, zou de Unie samen met de internationale gemeenschap leiderschap kunnen opnemen door nieuwe initiatieven te ontplooien en een oplossing te bewerkstelligen voor de vele 'bevroren conflicten' aan de buitengrenzen van de Unie of actief het

⁷ VRIND 2016, "Vlamingen en de Europese Unie" en "Tevredenheid beleid", pp. 37-40 en p. 75.

vredesproces in het Midden-Oosten kunnen ondersteunen door zelf met voorstellen te komen die een twee-staten-oplossing mogelijk maken tussen Israël en Palestina.

De EU moet haar leidende rol als grootste donor van ontwikkelingshulp blijven spelen volgens het principe van differentiatie wat toelaat om partnerlanden die de nodige hervormingen doorvoeren en zich aan de gemaakte afspraken houden, voorwaardelijk en gepast te kunnen ondersteunen.

Ze moet zowel partnerschappen aangaan met haar traditionele bondgenoten als met opkomende economieën om de principes en doelstellingen van het Gemeenschappelijk Buitenlands- en Veiligheidsbeleid te verwezenlijken. Regelmatige toppen moeten impuls geven aan de relaties met strategische partners zoals de VS, Canada, Japan, China, Rusland, India, Brazilië en Zuid-Afrika.

Diplomatie moet gestut worden door een geloofwaardige defensie en militaire capaciteit. Daarom moet ook het gemeenschappelijk defensiebeleid dringend een nieuwe impuls krijgen, betere coördinatie op EU-niveau – ook van het aankoopbeleid, een operationeel hoofdkwartier, activering van EU battle groups op termijn leidend tot de uitbouw van een Europese defensiemacht, desnoods eerst via een versterkte samenwerking van een beperkt aantal lidstaten. Dit alles in nauw overleg en samenhang met de NAVO.

De EU moet haar diplomatiek korps ook blijvend inzetten om verdere stappen te zetten in de wereldwijde aanpak van de klimaatverandering. Na het klimaatakkoord in Parijs moeten er blijvende inspanningen gebeuren om afspraken te vertalen in concrete verbintenissen en in tastbare maatregelen. De EU beschikt over heel veel ervaring en expertise om dit proces als geloofwaardige partner mee aan te sturen en vorm te geven.

3.2. Een Unie van vrijheid, fundamentele normen en waarden, integratie en veiligheid

De EU en haar lidstaten hebben een rijke democratische traditie. Ze mogen niet toelaten dat fundamentele rechten en vrijheden aangetast of aangevallen worden. De Europese democratie moet zich assertiever en weerbaarder opstellen. Samen met de rechtsstaat en de fundamentele rechten en vrijheden vormt zij het fundament van de Europese samenleving. Hiertoe behoren:

- eerbied voor de Verlichtingsidealen, de mensenrechten en fundamentele vrijheden, zoals:
 - waardigheid en zelfbeschikkingsrecht;
 - gelijkheid van burgers, ongeacht hun levensbeschouwing, gender, leeftijd, zogenaamd ras of seksuele geaardheid;
 - vrijheid van mening, vrijheid van vereniging, recht op privacy, persvrijheid, vrijheid van onderwijs en godsdienstvrijheid;
 - vrij ondernemerschap;
- het respect voor de Europese culturele, taalkundige en levensbeschouwelijke diversiteit,
- het respect voor het privé-leven
- de democratie en de beginselen van de rechtsstaat

De vluchtelingen- en migratiestroom naar Europa confronteren de Unie met nooit geziene uitdagingen. Geen van de lidstaten kan deze uitdagingen op zichzelf aan. Door samen te werken kan er een gezamenlijk Europees antwoord komen. Dit bestaat uit drie componenten:

- (1) de versterking van de buitengrenzen en de Schengenzone
- (2) integratie van nieuwkomers
- (3) de verwezenlijking van de Veiligheidsunie

3.2.1. Versterking van de Schengenzone, naar een effectief migratiebeleid

Vandaag functioneert de Schengenzone niet naar behoren. De binnendeuren tussen de lidstaten kunnen enkel open blijven, wanneer we alleen samen onze buitendeuren onder controle houden. De Vlaamse Regering is voorstander van een goed functionerende Schengenzone, die Vlaanderen heel wat voordelen heeft opgeleverd, en wenst niet terug te keren naar een Europa waarin binnengrenzen het vrije verkeer van goederen, diensten, werknemers en personen belemmeren. Volgens een studie uit februari 2016 van de Bertelsmann-stichting in opdracht van het Europees Parlement zou de sluiting van de grenzen de Schengenlanden tot 100 miljard euro kunnen kosten. Lidstaten beschikken over de mogelijkheid om tijdelijk en bij wijze van uitzondering controles aan de binnengrenzen in te voeren als er sprake is van een ernstige bedreiging van de veiligheid of van ernstige tekortkomingen aan de buitengrens die de algemene werking van het Schengengebied in gevaar brengen.

Een versterkte Schengenzone veronderstelt eerst en vooral goed functionerende buitengrenscontroles met een kordaat, maar humaan terugkeerbeleid. Daarnaast verwelkomt de Vlaamse Regering ook de versterking van het Frontex-agentschap dat voortaan kan optreden als een performante Europese Grens- en Kustwacht. Dit agentschap moet de lidstaten, in geval van druk op hun buitengrenzen, technisch, operationeel en logistiek kunnen ondersteunen. Belangrijk is ook dat dit agentschap niet enkel de verplichtingen van de lidstaten inzake grensbeheer zal monitoren, maar dat er bij ernstige gebreken ook sancties mogelijk zijn. Zo zal het agentschap kunnen interveniëren wanneer het functioneren van de Schengenzone bedreigd wordt of een lidstaat tekortkomingen inzake grenscontroles niet remedieert.

Voor wat betreft de verdeling van het aantal vluchtelingen binnen de EU dient de Dublin-verordening met spoed hervormd te worden opdat een billijke spreiding van asielzoekers binnen de Unie mogelijk wordt en de secundaire stromen een halt wordt toegeroepen.

Er is nood aan een efficiënt en proactief hervestigingsbeleid van de meest kwetsbare vluchtelingen met ondersteuning in de regio van herkomst. De Europese Commissie van haar kant dient het systeem in de VS en Canada te bestuderen m.o.o. de doorgroei naar een humaan en meer transparant EU hervestigingssysteem met een jaarlijks aanpasbaar quotum. Dit laatste in combinatie met een grenzenbeleid dat een einde maakt aan de massale illegale migratie naar de Europese Unie en de enorme menselijke kost waarmee dit de afgelopen jaren gepaard ging. Het moet de doelstelling zijn om te evolueren naar een systeem waarbij hervestiging de belangrijkste asielinstroom is.

Het sluiten van readmissieakkoorden met derde landen is primordiaal. De Unie moet ook investeren in veel humaner uitgeruste vluchtelingenkampen in de regio van herkomst en in het bijzonder in de nabuurlanden van de EU. Goed financieel toezicht op de besteding van de toegewezen middelen aan de organisaties die deze gelden beheren is hierbij van belang.

Een heel aantal derde-landen kijken echter nog steeds de andere kant uit. De Hoge Vertegenwoordiger van de Unie voor Buitenlandse Zaken en het Veiligheidsbeleid van de Unie kan hier helpen om deze landen er toe te doen bewegen hun verantwoordelijkheid op te nemen. Ook het EU-ontwikkelingsbeleid kan hier toe bijdragen.

Hoewel de EU zich niet op zichzelf mag terugplooien en zich niet mag afsluiten van de buitenwereld, moeten opname- en aanvaardingscapaciteit van de Unie en haar lidstaten bewaakt worden. Dit, net omwille van het bestendigen van een aanvaardbaar tolerantieniveau en het integreren van nieuwkomers in onze samenleving mogelijk te maken.

3.2.2. Integratie van nieuwkomers

Sterke grenzen zijn een absoluut noodzakelijke vereiste; tegelijk zijn ze onvoldoende. Wanneer nieuwkomers die toegelaten worden tot de Schengenzone een integratiepad wordt aangeboden mag de Unie geen rem zetten op het integratiebeleid dat het Schengenland in kwestie wenst te voeren. De EU moet alle nieuwkomers kansen bieden. De betrokkenen moeten echter ook hun verantwoordelijkheden nemen en een engagement aangaan t.a.v. het gastland dat hen een nieuwe thuis biedt.

Het volgen van een integratietraject met een resultaatsverbintenis moet volgens de Vlaamse Regering een verplichting zijn. De Vlaamse Regering eist dan ook dat iedere nieuwkomer de waarden en normen van deze samenleving oprecht aanvaardt en ernaar handelt. Nieuwkomers verdienen ook alle kansen om kennis en vaardigheden te ontwikkelen om te kunnen deelnemen aan de arbeidsmarkt.

Vlaanderen is een open en dynamische deelstaat gericht op Europa en de wereld. Verplichte integratie, ook voor EU-burgers die duurzaam in een andere lidstaat gaan wonen, is geen negatief, maar een inclusief gegeven. De Vlaamse Regering spant zich in EU-verband dan ook in voor de invoering van een verplicht integratietraject voor EU-onderdanen die zich in Vlaanderen willen vestigen. Eenheid in verscheidenheid veronderstelt dat een EU-burger zich integreert in de nieuwe lidstaat waar zij/hij duurzaam verblijft. Dit betekent onder meer: kennis van de taal en respect voor de werking en structuur van de samenleving. Nieuwkomers hebben de plicht zich in te schrijven in een integratietraject en bekomen niet vanaf de eerste dag een volledig recht op alle sociale voordelen. Alle lidstaten dienen ook in te zetten op een sterke uitwisseling van goede deradicaliseringstrategieën enerzijds, en inburgeringstrategieën anderzijds.

3.2.3. Veiligheidsunie: versterkte samenwerking op het vlak van justitie, politie en inlichtingenuitwisseling

Om de veiligheid binnen de Unie te garanderen en tot een echte Veiligheidsunie te komen, is er nood aan een nauwere politionele en justitiële samenwerking en samenwerking tussen inlichtingendiensten met data-uitwisseling. De EU moet werk maken van een gezamenlijke aanpak tegen terreur en terrorisme. Indien dit niet mogelijk blijkt te zijn voor de hele Unie, kan dergelijke samenwerking in eerste instantie enkel tussen de Schengenlanden of d.m.v. een versterkte samenwerking tussen enkele EU lidstaten uitgewerkt worden.

Mensensmokkel en cybercriminaliteit vergt door de aard van de zaak een grensoverstijgende en Europese aanpak.

Een Europees Openbaar Ministerie kan een sterk instrument worden in de strijd tegen grensoverstijgende misdaden en terreur.⁸

3.3. Een Unie die welvaart en stabiliteit biedt

De Unie moet een gemeenschappelijke ruimte van welvaart blijven. Vandaar dat de EU inspanningen moet leveren om weer aan te knopen met de trend naar een steeds hechtere economische samenwerking. Volgens de Vlaamse Regering omvat deze ruimte vijf componenten:

- (1) De vervolmaking van de Interne Markt van personen, kapitaal, goederen en diensten;
- (2) Het bieden van economische en financiële stabiliteit, voorspelbaarheid en vertrouwen: de Economische Monetaire Unie vervolmaken;
- (3) Het openen van externe markten: gemeenschappelijk handels- en investeringsbeleid;

⁸ Hiermee wordt uitvoering gegeven aan artikel 86.1 van het Unieverdrag.

- (4) Het stimuleren van innovatie in de Europese economie;
- (5) Het genereren van meer investeringen: de EU als duurzame investeringsmachine.

3.3.1. Interne Markt vervolmaken, naar een digitale Unie en een transportunie

In eerste instantie dienen overblijvende obstakels voor het vrij verkeer van goederen en voornamelijk diensten te worden verwijderd. Vandaag de dag worden diensten steeds meer over de grenzen heen verleend. De dienstverleners zelf dienen hiervoor vaak de grens niet over te steken. Wanneer ze dit doen is het vaak enkel tijdelijk. Grensoverschrijdend werken moet zo veel als mogelijk ondersteund worden.

Het verspreiden van innoverende ideeën en hun integratie in de economie zijn nauw verbonden aan het vrije verkeer van data. De huidige wirwar van achtentwintig verschillende wetgevingen inzake de digitale economie zorgt er voor dat haar potentieel niet ten volle kan worden benut. De uitwerking van een **Digitale Unie** moet een einde maken aan de fragmentatie van de Europese digitale economie. Door de standaardisering en afstemming van telecomregels en het versterken van interoperabiliteit zullen bedrijven en consumenten kunnen genieten van diensten van een betere kwaliteit aan lagere prijzen.

Vrijheid van verkeer, goederen, werknemers en personen vraagt om mobiliteit en transport. Het gemeenschappelijke transportbeleid is één van de oudste van de EU. Tot op vandaag blijft dit beleid relevant en actueel. De EU moet versterkt inzetten op de bevordering van trans-Europese netwerken en grensoverschrijdende transportverbindingen om te komen tot een **Transportunie**.

3.3.2. Economische en financiële stabiliteit, voorspelbaarheid en vertrouwen garanderen: de EMU vervolmaken

De Europese economie heeft nood aan stabiliteit en zekerheid. Het risico op een nieuwe eurocrisis moet worden vermeden. De Vlaamse Regering wenst een goed functionerende EMU, die Vlaanderen beschermt tegen speculatie, de positie van de bankenwereld verstevigt en een stabiel vrij verkeer van kapitaal mogelijk maakt.

De financieel-economische crisis maakte duidelijk dat de EMU belangrijke constructiefouten vertoonde en verder moest worden uitgebouwd. Tijdens deze crisisjaren werden belangrijke stappen gezet zoals het creëren van een Bankenunie en het versterken van de controle op de nationale begrotingen via het Europese Semester. Maar verdere verdieping is onontbeerlijk om de stabiliteit van de muntunie te verzekeren. De crisis heeft immers nog maar eens duidelijk gemaakt hoe sterk de lotsverbondenheid binnen de Eurozone is, en hoe het probleem van één lidstaat andere landen kan besmetten.

Daarom is het cruciaal dat elke lidstaat zijn verantwoordelijkheid neemt en zijn zaken budgettair, economisch en bancair op orde stelt.

Een sterker toezicht op het begrotingsbeleid van de lidstaten is nodig. De Unie moet daartoe de hand houden aan de Maastrichtcriteria opdat lidstaten een begroting in evenwicht bereiken op middellange termijn en de nodige structurele hervormingen realiseren. Voor de geloofwaardigheid van de EMU en de euro is het belangrijk dat lidstaten zich houden aan de afgesproken regels. Een sterker economisch beleid van de lidstaten zal echter enkel bereikt worden door maatwerk, niet door de harmonisering van beleid, top-down Europees opgelegd. Wel moeten lidstaten die dit wensen, een beroep kunnen doen op de expertise van de Europese commissie om technisch hervormingsadvies te krijgen.

Het nieuwe systeem van macro-prudentieel toezicht door de EU is een stap voorwaarts. Lidstaten kunnen hierdoor aangespoord worden om corrigerende maatregelen te nemen wanneer een onevenwicht dreigt. Het herziene Stabiliteits- en Groeipact, de zogenaamde six- en two-packs met

strengere budgetcontrole en de focus op echte structurele hervormingen bij het analyseren van de jaarlijkse stabiliteitsprogramma's van de lidstaten zijn eveneens goede evoluties.

We bepleiten het nemen van bijkomende maatregelen die belastingontwijking door grondslaguitholling en winstverschuiving tegen gaan (Base Erosion and Profit Shifting of BEPS). Winsten moeten belast worden op de plaats van de economische activiteit die deze winsten voortbrengt en waar de toegevoegde waarde wordt gecreëerd. Informatie-uitwisseling tussen belastingadministraties moet worden versterkt.

Belastingadministraties moeten tezamen ook belastingontduiking en –paradijzen aanpakken. Heldere regels en afspraken, nood aan juridische zekerheid en transparantie m.b.t. fiscale rulings moeten het investeringsklimaat verbeteren. De Unie moet een topprioriteit maken van de strijd tegen de grensoverschrijdende fiscale fraude, zowel van particulieren als van de bedrijven. Wanneer eenieder haar/zijn eerlijk deel betaalt, is er meer ruimte voor belastingverlagingen voor iedereen.

Een andere belangrijke stapsteen voor de vervolmaking van de EMU is de afwerking van de **bankenunie**.

Het pijnlijke schouwspel van de bankencrisis en de grote schuldenberg waarmee overheden werden opgezadeld na de redding van "hun banken", overtuigden de Eurolanden om het toezicht op hun banken en de bevoegdheid om banken te herstructureren of te vereffenen onder te brengen bij een Europese Toezichthouder (ECB) en Afwikkelingsautoriteit (SRA). Om te vermijden dat belastingbetalers in kleine landen, ondanks de strenge zgn. bail-in regels, toch nog zouden moeten opdraaien voor het faillissement van één van hun grote banken, werd beslist om een eengemaakt afwikkelingsfonds op te richten waaraan alle banken van de Eurozone bijdragen.

Vlaanderen zou het verwelkomen, mocht dit afwikkelingsfonds voor het jaar 2025 volledig gemeenschappelijk zijn en dringt aan dat werk wordt gemaakt van het gemeenschappelijk achtervangmechanisme (of backstop) waartoe de lidstaten zich verbonden. Dit is noodzakelijk om de vicieuze cirkel tussen banken- en overheidsschulden te doorbreken. Daarnaast moet het Commissievoorstel voor een gemeenschappelijk depositoverzekeringstelsel snel in de praktijk worden omgezet, waarbij erover moet worden gewaakt dat risicodeling en risicovermindering hand in hand gaan. Vlaanderen wil immers dat er verder werk wordt gemaakt van risicoreductie in de bankensector en in het bijzonder via een rigoureuze implementatie van TLAC/MREL standaarden en de Basel III hervormingen.

3.3.3. Externe markten openen: gemeenschappelijk handels- en investeringsbeleid

De Unie moet inzetten op een modern gemeenschappelijk handels- en investeringsbeleid, met 'state of the art' handels-en investeerdersakkoorden en performante handelspolitieke beschermingsmaatregelen, die KMO's maximaal toelaten om te internationaliseren en bedrijven bescherming bieden tegen oneerlijke handelspraktijken. De nieuwe handelsakkoorden moeten wereldwijd maatschappelijk verantwoord ondernemen bevorderen en mogen niet raken aan de hoge kwaliteitsvereisten die we in de Unie kennen inzake arbeidvoorwaarden, milieubescherming, voedselveiligheid, gezondheid en onderwijs. Ook moet het handels- en investeringsbeleid bijdragen tot de verankering van nieuwe, innoverende en groene industrieën in de EU.

Het handels- en investeringsbeleid moet daarbij op vijf verschillende niveaus opereren.

Ten eerste is een doorbraak nodig op multilateraal niveau; in de Doha-ronde, maar ook in de plurilaterale onderhandelingen over diensten (TISA) en milieugoederen (EGA). Op bilateraal niveau dient een doorbraak te worden gerealiseerd in de ratificaties en onderhandelingen met belangrijke mature economieën zoals de VS (TTIP), Canada (CETA), Japan, Australië en Nieuw-Zeeland. Ook met de opkomende economieën moeten moderne handels- en investeringsakkoorden worden gesloten.

Dit dient te gebeuren met voldoende aandacht voor stakeholders-management, betrokkenheid van de civil society en een grote transparantie.

Ten tweede moeten handelsakkoorden behandeld worden als een exclusieve bevoegdheid van de EU, terwijl het investeerdersbescherming een gemengde bevoegdheid is. Investeerdersbeschermingsverdragen dienen bijgevolg goedgekeurd te worden door de EU en de lidstaten. De toepassing ervan kan beperkt worden tot die lid- en deelstaten die het investeerdersbeschermingsverdrag goedkeuren.

In deze akkoorden dient een gepaste bescherming te worden opgenomen voor investeringen van bedrijven tegen maatregelen zoals onrechtmatige onteigeningen door overheden. In het bijzonder de KMO's moeten van een betaalbare rechtstoegang kunnen genieten. Dit kan de vorm aannemen van een verbeterd investeerder-staat-geschillenbeslechtsmechanisme (ISDS) of een permanent systeem investeringshoven of -hof (ICS).

Ten derde moeten Europese handels- en investeringsakkoorden in lijn zijn met de hoge Europese arbeidsnormen en milieustandaarden en standaarden m.b.t. voedselveiligheid en volksgezondheid. Het handels- en investeringsbeleid moet ook oog hebben voor mensenrechten en duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Een gelijk mondiaal speelveld voor productievoorwaarden moet nagestreefd worden opdat de competitiviteit van Europese landbouwbedrijven met familiaal karakter gewaarborgd kan blijven.

Als algemene regel dienen audiovisuele diensten uit vrijhandelsonderhandelingen te worden uitgesloten en verdienen gevoelige sectoren zoals de culturele diensten, de onderwijsdiensten en de gezondheidszorg- en welzijnsdiensten gepaste bescherming.

Ten vierde moeten de EU-delegaties in derde landen bijdragen tot handelsbevordering door, samen met de lid- en deelstaten met relevante bevoegdheden inzake handel, aan te sturen op het wegwerken van taritaire en niet-taritaire handelsbelemmeringen.

Tenslotte dienen de handelsbeschermingsmaatregelen te worden gemoderniseerd, zodat oneerlijke concurrentie door derde landen via dumpingpraktijken en over-subsidiëring kan worden bestreden. Derde landen kunnen maar een markteconomisch statuut verkrijgen als aan alle voorwaarden cumulatief is voldaan.

3.3.4. Promoten van innovatie in de Europese economie

De Vlaamse Regering is van oordeel dat specifieke acties en strategieën inzake industriebeleid en onderzoek en innovatie nodig zijn om het concurrentievermogen van de Europese industrie te beschermen en te stimuleren en een innoverende en gespecialiseerde kennissamenleving teweeg te brengen. Investerings in onderzoek en innovatie moeten beduidend groeien.

De Unie moet dan ook een hefboom zijn voor grensoverschrijdende samenwerking en slimme specialisatie in dit domein. Vooral op het gebied van doorbraaktechnologieën die systemische verandering van het industrieel weefsel kunnen voortbrengen, is onderlinge samenwerking noodzakelijk. Tegelijk moet een betere koppeling worden gemaakt tussen universiteiten, kennisinstellingen en bedrijven en overheden.

Binnen de EU bestaat er nog steeds een duplicatie en fragmentatie van onderzoeksmiddelen. Europese onderzoeksprojecten moeten meer worden gebundeld en onderzoeksmiddelen moeten worden samengebracht (pooling) en geconcentreerd. Ook zijn er meer investeringen nodig in onderzoeksinfrastructuur en privaat onderzoek.

De Europese Onderzoeksruimte moet verder worden uitgebreid. Hierin heeft de Europese Onderzoeksraad als taak de samenwerking tussen excellente onderzoeksgroepen te faciliteren en de concentratie van excellent onderzoek te bevorderen conform de internationale praktijk. Europese

clusters (specialisatie) moeten worden uitgebouwd waarin kennis gedeeld kan worden. De Europese Onderzoeksruimte moet de mobiliteit van onderzoekers ondersteunen. Toponderzoekers uit derde landen moeten meer worden aangetrokken.

Toegang tot open data moet worden versneld. Goed management van de open data is cruciaal. Er moet daarbij rekening worden gehouden met de beschermingsregels van privacy en intellectuele eigendomsrechten. Het uniek EU-patent dient de kosten van patenten in de EU te drukken. Momenteel liggen deze meer dan 5% hoger dan patentkosten in de VS.

Tot slot moeten overheidsopdrachten (16% van het EU bbp) meer worden gebruikt voor het bevorderen van onderzoek, ontwikkeling en innovatie.

3.3.5. Investeringsstimuleren

De Unie moet een investeringsmachine worden. Ze dient een kader te scheppen voor investeringen die duurzame economische groei met zich meebrengen. De Vlaamse regering pleit op Europees niveau dan ook voor een vernieuwd budgettair afsprakenkader dat begrotingsdiscipline respecteert en combineert met noodzakelijke investeringen in de publieke infrastructuur en toelaat dat deze boekhoudmatig over langere termijn worden gespreid.

In dit verband dringt een herinterpretatie van de ESR-regels zich op. De Vlaamse Regering meent dat het mogelijk moeten zijn om cruciale overheidsinvesteringen via afschrijvingen in de begroting op te nemen, conform het principe van de bedrijfsboekhouding, met volledig respect voor de begrotingsdiscipline. Dit zou gebeuren op basis van een strenge en selectieve benadering van niet-recurrente investeringen met een economisch hefboomeffect, die in tijden van laagconjunctuur disproportioneel zouden wegen op de (Vlaamse) begroting indien ze volledig opgenomen zouden worden tijdens de constructieperiode. Dit alles moet vooral kleinere lidstaten en deelstaten mogelijk maken grote investeringsprojecten succesvol af te ronden.

De Vlaamse Regering is ook van oordeel dat de bestaande flexibiliteit binnen het Stabiliteits- en Groeipact beter gebruikt kan worden ter versterking van de band tussen structurele hervormingen, investeringen en budgettaire verantwoordelijkheid, met het oog op groei en werkgelegenheid. Ze ziet mogelijkheden in de tijdelijke erkenning van de Eurozone in haar geheel, als verkerend in een situatie van ernstige economische neergang, eerder dan op niveau van de individuele lidstaten.

Publiek-private samenwerkingsverbanden moeten in een resultaatgericht, stabiel en rechtszeker kader (modelcontracten) mogelijk zijn. De goedkeuring van hun financiering moet binnen een redelijke termijn worden beoordeeld.

Het Europees Fonds voor Strategische Investerings (het Junckerplan) is een vertrekpunt, maar dient dringend meer te focussen op het bevorderen van risicovolle investeringen met thematische heroriëntering naar het bevorderen van energie- transport- en digitale grensoverschrijdende infrastructuur in Europa.

De uitbouw van een Europese Kapitaalmarktenunie moet ervoor zorgen dat durfkapitaal, spaarders en beleggers vlotter de weg vinden naar beloftevolle projecten en bedrijven in de EU. In deze context moet de Solvency II richtlijn herzien worden. Het risico van duurzame lange-termijn-investeringen zou niet disproportioneel en automatisch hoog ingeschaald mogen worden. Het is beter dat het risico van elk project afzonderlijk en geval per geval beoordeeld wordt.

Anders dan vandaag zou het risico van overheidsinvesteringen door deelstaten ook niet automatisch hoger mogen liggen dan het risico van overheidsinvesteringen door lidstaten. Anderzijds zouden garanties door deelstaten aan investeringsprojecten van verzekeraars niet automatisch anders behandeld mogen worden wanneer zij gelijkaardige garanties geven als lidstaten. Dit geldt zeker voor Vlaanderen dat een betere rating dan België kan voorleggen. In juli

2016 heeft België als geheel een rating van AA3 met stabiel vooruitzicht. Met een rating van AA2 heeft Vlaanderen een betere rating.

3.4. Een Unie van welvaartstaten: gelijk loon voor gelijk werk

Elke vorm van Europese solidariteit moet steeds gebaseerd zijn op de principes van objectiviteit, proportionaliteit, tijdelijkheid, transparantie, efficiëntie en wederkerigheid. Solidariteit moet bovendien uitgaan van verantwoordelijkheid: lidstaten moeten eerst structurele hervormingen doorvoeren.

Vrijheid is niet absoluut. Het vrij verkeer heeft als doel om in een andere lidstaat te gaan werken, studeren of voor vakantie te verblijven, niet om er betere sociale steun te claimen. Het vrij verkeer kan vandaag een verhoogde (maatschappelijke) druk en/of druk op de overheidsbegrotingen met zich meebrengen. De logica van het vrij verkeer dient te worden bewaakt. Onverkort het principe dat de kinderbijslag een recht is van het kind, moet de EU ervoor zorgen dat lidstaten EU-burgers uit andere landen een billijke toegang geven tot de sociale zekerheid in hun land. Sociale zekerheidsrechten moeten daarbij, in principe, worden opgebouwd in functie van de mate dat een EU-nieuwkomer bijgedragen heeft in het gastland. De grondregel van vrijheid van verkeer, betekent niet het recht op vrije toegang tot het sociale systeem van de lidstaten.⁹ De EU waakt steeds over de afstemming met het EU-land van oorsprong.

Ook sociaal misbruik is nefast voor het vertrouwen in de EU, o.a. het systeem waarbij (schijn)zelfstandigen uit andere lidstaten aan de slag kunnen in Vlaanderen met werknemers uit andere lidstaten met al te vaak een lage of onbestaande sociale bescherming en een ongelijk speelveld voor Vlaamse dienstleveranciers tot gevolg.

Overall in de Unie dient op dezelfde werkvloer het beginsel "gelijk loon voor gelijk werk" te gelden. Europese detachingsregels moeten worden aangepast zodat gedetacheerde Europese werknemers aan dezelfde arbeids- en loonvoorwaarden werken als degene die gelden in de lidstaat waar de prestatie wordt uitgevoerd. De vereenvoudiging van de inning van sociale zekerheidsbijdragen behoort hier zeker bij. Met ICT moet het innen en doorstorten naar het land van herkomst mogelijk zijn. De termijn van detachering –vandaag mogelijk verlengbaar tot maximaal vijf jaar– moet ook worden ingekort in fraudegevoelige sectoren. Sociale fraude en misbruik moet verder worden bestreden door meer samenwerking tussen arbeidsbemiddelingsdiensten om gegevens uit te wisselen..

De EU moet lidstaten ondersteunen in hun inspanningen om hun arbeidsmarktbeleid te moderniseren, waarbij iedereen de kans moet krijgen om aan de arbeidsmarkt te participeren. In het bijzonder de jongste en oudste generatie dienen actief op de arbeidsmarkt te worden ondersteund. Het Europees sociaal fonds en het EU-jeugdgarantie-systeem moeten behouden blijven, maar moeten ten dienste staan van de lidstaten waarbij een grotere focus kan worden gelegd op talentontwikkeling, aanleren van nieuwe vaardigheden en de uitbouw van systemen van duaal leren in de lidstaten.

3.5. Een Unie die duurzame ontwikkeling en industrie 4.0. bevordert

In lijn met haar visie 2050 meent de Vlaamse Regering dat voor de uitbouw van de kringlooeconomie de EU een verplicht kader dient te creëren dat zorgvuldig en rationeel gebruik van natuurlijke en andere hulpbronnen bevordert en de bescherming van leefmilieu en biodiversiteit met economische activiteit verzoent. Er moet werk worden gemaakt van de ontwikkeling van consumptie- en productiemodellen waarin kringlopen worden gesloten.

⁹Arrest *Alimanovic*, C-67/14

De Europese gemeenschappelijke ruimte die duurzame ontwikkeling bevordert en die de Vlaamse Regering voor ogen heeft, omvat vier componenten:

- (1) Een duurzaam gemeenschappelijk landbouwbeleid
- (2) Het verwezenlijken van de **Klimaatunie**
- (3) Een ambitieus en realistisch energiebeleid: verwezenlijken van de **Energie-Unie**
- (4) Een beleid gericht op de verwezenlijking van de circulaire economie

3.5.1. Een duurzaam gemeenschappelijk landbouwbeleid

Het Europees landbouwbeleid moet verder evolueren naar een duurzaam innovatief model met landbouwproducten met voldoende toegevoegde waarde. Dit omvat inzetten op duurzame groei. Het hervormde beleid richt zich op de correcte ondersteuning van de voorziening van publieke goederen door landbouwers en koppelt waar mogelijk ook resultaatverplichtingen aan deze ondersteuning. Het voorzien van een level playing field binnen de wereldmarkt waarin land- en tuinbouwproducten moeten opereren is vandaag onderdeel van het GLB en moet dit ook in de toekomst blijven. Een administratief vereenvoudigd en kostenefficiënt beleid geeft landbouwers de ruimte om hun eigen bedrijfsstrategie vorm te geven binnen de draagkracht van onze leefomgeving

Landbouwers worden geconfronteerd met volatiele markten en het GLB dient dan ook meer in te zetten op inkomensstabiliteit en verzekeringsmechanismen voor de landbouwer. Daarenboven dient het nieuwe GLB ook rekening te houden met de positie van de landbouwer binnen de agrovoedingsketen. Daarvoor is het essentieel dat horizontale en verticale samenwerking in de keten wordt bevorderd.

We streven naar een verdere versterking van het plattelandsbeleid dat specifiek rekening kan houden met de omstandigheden in de lidstaten. Op basis van een grondige evaluatie van het landbouwbeleid dient er gekozen te worden voor een efficiënt inclusief beleid waarbij betaalbaarheid, correcte vergoedingen voor inspanningen en resultaten en duurzaamheid het veranderingsproces aansturen.

3.5.2. Het verwezenlijken van de Klimaatunie

De EU moet ook een realistische voortrekkersrol blijven spelen in de mondiale strijd tegen klimaatverandering. Het concretiseren en uitvoeren van de interne Europese afspraken om te evolueren naar een koolstofarme en klimaatvriendelijke samenleving is daarbij een sleutelement. De verdeling van de lasten is gebaseerd op Europese solidariteit, maar moet ook het criterium kostenefficiëntie tussen economisch vergelijkbare lidstaten op een evenwichtige manier in rekening brengen.

De EU moet tegelijk ook een gelijk speelveld creëren voor het ETS-systeem met het mondiaal niveau en zo de concurrentiekracht van de energie-intensieve industrie vrijwaren. De gratis toewijzing van emissierechten aan sectoren blootgesteld aan sterke internationale concurrentie is cruciaal en gerechtvaardigd zolang de andere economische wereldblokken geen vergelijkbaar klimaatbeleid voeren. Om op lange termijn de noodzakelijke lage-koolstofinvesteringen te stimuleren, is innovatie nodig. Binnen de ETS-hervorming moet er dan ook aandacht zijn voor ondersteuning van innovatieve technologieën

De EU dient stimulansen te geven voor de verdere ontwikkeling van groene technologie en cleantech wereldwijd. Daarnaast moet de EU inzetten op marktintegratie op de markt van hernieuwbare energie, de bevordering van energie-efficiëntie en de ontwikkeling en uitbouw van opslagtechnologie. Deze ambities kunnen gerealiseerd worden met behulp van een ambitieus EU-onderzoeksprogramma dat hier resoluut op inzet. Industrie 4.0 moet worden ondersteund door een

innovatief en een industrieruïendelijk klimaat met duidelijke en realistische benchmarks en aan de hand van een robuust carbon-leakage-systeem dat de competitiviteit en het behoud van het industrieel weefsel van energie-intensieve economieën in de EU garandeert.

3.5.3. Energiebeleid: verwezenlijken van de Energie-Unie

Drie basisprincipes zijn van tel om het EU energiebeleid te structureren:

- Gegarandeerde energievoorziening
- Betaalbare energie
- klimaatvriendelijke energie voor de burgers en bedrijven.

Om te komen tot een echte Energie-Unie moet primordiaal worden ingezet op het versterken van concurrentie in de Europese energiemarkten die met grote energiec corridors met elkaar moeten verbonden worden. Zonne- en windenergie moet uit het Zuiden van Europa naar het Noorden kunnen vloeien en, omgekeerd, moet waterkracht, maar ook windenergie uit het Noorden naar het Zuiden kunnen vloeien.

Voor Vlaanderen is m.n. de verbinding tussen België en Duitsland (Alegroproject), Vlaanderen en Verenigd-Koninkrijk (Nemoproject) en Vlaanderen en Nederland (Brabo-project) van belang. Het meerlagig energienetwerk dient verder te worden uitgebouwd, waarbij vooruit gekeken wordt naar de noden voor internationale connecties in een meer decentrale productieomgeving. Stroomvoorziening dient veel flexibeler gemaakt te worden, afgestemd op de klantengroep. Zo zijn de vereisten naar stroomlevering zeer verschillend in hoeveelheid en zekerheid voor energie-intensieve bedrijven, KMO's of huishoudens. Met de uitrol van slimme meters voor alle klanten kan de markt hierop inspelen en alle potentieel van decentrale productie, vraagsturing en opslag maximaal benutten.

3.5.4. Kringlooeconomie

We evolueren steeds meer naar een deeleconomie waar eigendom van goederen niet meer centraal staat, maar wel het optimaal gebruik ervan; op die manier zijn minder grondstoffen, energie, ... nodig voor een zelfde comfortniveau. Bedrijfsmodellen als autodelen worden ontwikkeld door nieuwe marktspelers maar worden meer en meer opgepikt door "klassieke" marktspelers. Andere modellen maken ondernemerschap laagdrempelig. Nieuwe bedrijfsmodellen laten toe dat iedereen kan participeren. Uiteraard brengt dat uitdagingen met zich mee, maar maatschappelijke evolutie moet hier het uitgangspunt zijn en vooruitgang de norm.

In de circulaire economie gaan we efficiënter om met producten, grondstoffen, energie, water, ruimte en voedsel door kringlopen slim te sluiten en verspilling te vermijden. Natuurlijke hulpbronnen worden zo veel mogelijk hergebruikt. We spelen een internationale koplopersrol in het inzamelen, sorteren en recyclen van afval en het sluiten van materiaalkringlopen. Daardoor heeft Vlaanderen een voorsprong bij de omslag naar een circulaire economie en kan zo mee het speelveld bepalen. Het huidige, sterk uitgebouwde en hoogtechnologische industrieel netwerk en een sterke recyclagecluster bieden daartoe alle kansen. Door in te zetten op lokale productie, nieuwe business modellen en het zo veel als mogelijk vervangen van primaire grondstoffen door materialen die in Vlaanderen beschikbaar zijn, kan de circulaire economie Vlaanderen meer flexibel maken en daardoor ook beter bestand tegen disrupties in de wereldeconomie.

De verwezenlijking van een duurzaam en circulair productiemodel vraagt om een evenwichtige mix van instrumenten, gaande van vrijwillige afspraken, economische instrumenten, innovatiebeleid

over fiscale hefbomen tot bindende doelen en bepalingen. Het uiteindelijke doel is een weerbare en sterkere Europese economie met een significante verlaging van de ecologische voetafdruk.

De Unie moet de ambitie hebben om tot een koolstofarme economie te komen waarbij op termijn alle grondstoffen maximaal herbruikt worden.

De Unie dient de Europese kringloopeconomie te bevorderen door de uitbouw van een markt voor secundaire grondstoffen te stimuleren en stevige EU-benchmarks met betrekking tot duurzaam materiaalgebruik, inclusief serieuze en bindende recuperatiedoelstellingen op EU-niveau uit te werken en te handhaven, met prioriteit voor kritieke metalen. We moeten nog beter de kansen voor de Europese economie zichtbaar maken om andere landen te mobiliseren. Op die manier spelen we maximaal in op kansen voor Europese bedrijven en streven we naar een beter level playing field dat ook kansen biedt voor Vlaamse bedrijven. Het Vlaams materiaalendecreet kan hiervoor een voorbeeld zijn voor de rest van de EU.

Ambitieuze doelstellingen moeten worden aangenomen met betrekking tot afvalbeleid. Het ambitieniveau van de lopende herziening van afvalrichtlijnen in het kader van het pakket Circulaire Economie moet dan ook voldoende hoog liggen. Vlaanderen moet hierin een voortrekkersrol spelen.

Het zo lang mogelijk in de kringloop houden van biomassa dient baten op te leveren, zowel op het vlak van emissiereductie als op het vlak van biodiversiteit, bodemkwaliteit en de koolstofarme economie.

Ook is er nood aan een geïntegreerd waterbeleid met hoge EU-kwaliteitsnormering.

3.5.5. De Unie zet in op de omslag naar industrie 4.0.

De wereld staat aan het begin van een nieuw industriële evolutie. Deze Industrie 4.0 zorgt voor een steeds hogere mate van digitalisering, automatisering, interconnectiviteit, gebruik van data, slimme waardenketens die de efficiëntie verhogen met de drang om individueel maatwerk af te leveren. Deze productieverandering heeft reeds voor een aantal disruptieve verschuivingen gezorgd in sectoren die voorheen niet nadachten over hun bedrijfsvoering. De EU en Vlaanderen moeten ernaar streven om koploper te worden in nieuwe productietechnologieën en concepten. Hierdoor kan een nieuwe productiviteitssprong worden gerealiseerd, maar kunnen zich vooral ook industriële activiteiten ontplooiën waarbij nieuwe producten met nieuwe functionaliteiten worden ontwikkeld en tegelijk meer werkbaar werk en duurzame jobs tot stand komt. Bovendien kunnen deze ontwikkelingen leiden tot een efficiënter gebruik van materialen en energie, met alle voordelen van dien op vlak van duurzaamheid en kostenbesparingen. Dit alles is noodzakelijk om onze concurrentiekracht en welvaart op peil te houden in een wereld die razendsnel verandert.

De Europese Unie moet bovendien een actief beleid voeren om nieuwe technologie te ondersteunen en te faciliteren zodat Europa een leider wordt in deze evolutie, onder andere door een breed en flexibel juridisch kader te creëren waarin deze technologieën kunnen floreren. Het is essentieel om de Europese mobiliteit van expertise te verhogen en een rechtszeker kader te scheppen voor een gezond investeringsklimaat.

Arbeidsmarkt

De overgang naar een industrie 4.0 zal ook zeer belangrijke gevolgen hebben op de beschikbaarheid en de aard van jobs. Deze disrupties moeten worden ondervangen, onder meer door in te spelen op de nieuwe competenties die nodig zullen zijn bij werknemers. Het realiseren van werkgelegenheid in duurzame jobs is een centrale doelstelling.

Internet van dingen.

Door de evolutie in communicatienetwerken zijn allerhande toestellen steeds meer verbonden met het internet waardoor de mens in staat is constant te communiceren met objecten zowel in publieke, private als in industriële sfeer. Deze interconnectiviteit zorgt ervoor dat mensen van over heel de wereld mee kunnen bouwen aan een object, ieder vanuit zijn expertise of kennis. De toepassingen zijn legio: slimme woningen, energieverbruik rationaliseren, draagbare toepassingen in de medische wereld, enz.

De Europese Unie moet deze evoluties ondersteunen. De Unie moet een eengemaakte markt van het internet van dingen stimuleren, zorgen dat er geen nieuwe nationale belemmeringen worden opgebouwd en lock-in effecten tegen gaan.

Regelluwe zones

De Europese Unie moet een promotor worden van regelluwe zones waar geëxperimenteerd kan worden met nieuwe technologieën op een realistische schaal. Regelluwe zones moeten ook mogelijk maken dat Europa beschouwd wordt en blijft als innovatief labo waar eerder opportuniteiten worden gezien dan belemmeringen. Het Unierecht moet ruimte scheppen zodat deze 'levende labo's' kunnen floreren.

4. Een meer efficiënte, betrokken en slagkrachtige Unie met duidelijke grenzen

De EU bestaat uit een veelheid van volkeren, talen, culturen en staten. De democratie heeft vorm gekregen in elk van die staten. De Unie bestaat niet uit een eengemaakt demos. De democratie in de EU is samengesteld van aard en bijgevolg noodzakelijk een “demoicratie.”¹⁰ Meerlagig bestuur moet geënt zijn op en rekening houden met die stevig gewortelde en rijke verscheidenheid. De Unie moet van onderuit worden opgebouwd.

Europese integratie gaat over de totstandkoming van een “verbond tussen de volkeren van Europa.”¹¹ In het Verdrag van Maastricht werd het doel van een steeds hechter verbond van de volkeren van Europa ingeschreven. Waar mogelijk en nuttig dient een slagkrachtige Europese samenwerking te worden opgezet waarbij de besluiten in zo groot mogelijke openheid en zo dicht mogelijk bij de burger worden genomen.

Artikel 4 van het Verdrag op de Werking van de Europese Unie bepaalt dat de “Unie [...] de politieke en constitutionele basisstructuren, waaronder die voor regionaal en lokaal zelfbestuur [dient] te respecteren”. Dit impliceert voor de Vlaamse Regering dat de EU dus een absoluut respect voor taal, cultuur en de rijke diversiteit van Europa moet huldigen. Dit betekent ook respect voor alle volkeren en talen in de EU. De Vlaamse Regering blijft in dit verband een voortrekkersrol vervullen op het gebied van het gebruik van het Nederlands binnen de Europese instellingen.

De Unie mag in geen geval uitgroeien tot een culturele eenheidsworst. We moeten wel verder inzetten op het creëren van verbondenheid binnen de EU, dit moet van onderen uit worden aangemoedigd via stedenbanden en jumelages, culturele samenwerking en uitwisselingsprogramma's.

4.1. De EU als sui-generis-constructie gebaseerd op subsidiariteit en proportionaliteit

De Unie heeft een gemengde, sui-generis-structuur, die communautaire (of federale) en intergouvernementele (of confederale) aspecten combineert.

Om haar legitimiteit te bewaren moet de EU van onderuit opgebouwd worden. De EU moet verbinding zoeken met de EU-burger en de meerwaarde van het optreden van de EU moet steeds worden aangetoond. De beginselen van subsidiariteit, proportionaliteit, verantwoordelijkheid en solidariteit moeten daarbij als leidraad dienen; zeker bij de beoefening van gedeelde bevoegdheden.

4.2. Een meerlagige Unie

De EU houdt onvoldoende rekening met de rol van deelstaten en regio's met wetgevende bevoegdheden in de lidstaten.

Vandaag bestaat de EU voor het merendeel uit federale of gedecentraliseerde lidstaten, 271 deelstaten en regio's, tienduizenden gemeenten en decentrale overheden, belangrijke metropolitane of stedelijke gebieden en enkele belangrijke wereldsteden.

¹⁰ Zie hierover o.a. Koen Lenaerts, “Demoicratie, Constitutioneel Pluralisme en het Hof Van Justitie van de Europese Unie”, *Na de Storm*, Lannoo, 2015, pp 131-144.

¹¹ Art 1 VEU

Om een antwoord te bieden op deze meerlagige bestuurscontext moet de EU gedurende de gehele beleidscyclus actief en structureel deelstaten en regio's met wetgevende bevoegdheden betrekken voor de beleidsdomeinen waar zij bevoegd voor zijn.

Wanneer nuttig dienen EU-instellingen ook te gepasten tijde de dialoog aan te gaan met vertegenwoordigers van de Europese (groot)-steden en hun associaties op EU- en lidstaatniveau.

De Unie moet de uitwisseling van goede beleidspraktijken bevorderen. Net bij deze overheden zitten vaak de hefboomen die de gewenste structurele hervormingen en duurzame investeringen mogelijk maken. De EU moet ook meer rekening houden met de groeiende territoriale en institutionele verschillen tussen en binnen de lidstaten en een gepast beleid uitstippelen in functie van gedetailleerde data en cijfers op deelstatelijk niveau (zoals bv. de OESO dat reeds doet).

De landenspecifieke aanbevelingen moeten voortaan rekening houden met de institutionele structuur van de lidstaten. Zo niet is het gelegitimeerde en verantwoordelijke beleidsniveau niet betrokken en dreigen structurele hervormingen achterwege te blijven. Deelstaten met wetgevende bevoegdheden dienen daarnaast -net zoals lidstaten- rechtstreekse toegang te krijgen tot het Hof van Justitie¹², zonder een rechtstreeks individueel belang aan te moeten tonen. Zij moeten ook lid kunnen worden van de raad van bestuur van de Europese Investeringsbank.¹³

4.3. Focus, meerwaarde, impact en efficiëntie als leidraad voor de EU-instellingen

De ambitie om meer te focussen op de belangrijkste EU-dossiers is een goede zaak. De Vlaamse Regering is het met Commissievoorzitter Jean-Claude Juncker en eerste vicevoorzitter Frans Timmermans mee eens dat “de EU groots moet zijn in het grote en bescheiden in het kleine”. De nadruk moet komen te liggen op focus, meerwaarde, impact en efficiëntie.

De Europese Commissie moet de lidstaten meer aanzetten om de landenspecifieke aanbevelingen op te volgen en de nationale hervormingsprogramma's uit te voeren. Een grotere link tussen de operationele programmatie van de cohesie- en structuurfondsen enerzijds en de tenuitvoerlegging van de landenspecifieke aanbevelingen kan hiertoe bijdragen. In de uitvoering van haar begroting moet de Europese Commissie zelf streven naar een betere en meer resultaatgerichte besteding van de middelen.

Bijkomend is er nood aan verdere vereenvoudiging in de uitvoering van het beheer van Europese fondsen. Er moet meer vertrouwen worden gegeven aan de lidstaten en de eindgebruikers van deze fondsen.

De EU heeft ook nood aan efficiëntie en een heldere institutionele structuur, niet alleen om sneller en daadkrachtiger te kunnen ageren, maar ook om de kloof met de burger te dichten. De Vlaamse Regering is voorstander van volgende institutionele hervormingen:

- Het Europees Parlement en de Raad moeten, naast de Europese Commissie, wetgevend initiatiefrecht krijgen inzake gedeelde bevoegdheden.
- Achtentwintig Commissarissen of meer is niet werkbaar. Het aantal leden van het College van Commissarissen dient aanzienlijk te worden verminderd. De Benelux moet steeds een Commissaris kunnen aanduiden, met een rotatiemechanisme dat ze in onderlinge consensus kan bepalen. Ook het aantal leden van de Europese Rekenkamer kan aanzienlijk verminderd worden.
- Het Europees Parlement moet volwaardig zeggenschap krijgen over de aanwending van de traditionele eigen inkomsten (vnl. douaneheffingen) en de BTW-inkomsten van de Europese

¹² Art 263 VWEU

¹³ Art 308 VWEU

Unie. In het Europees Parlement moet ook een aparte Eurozone-commissie opgericht worden, die alleen uit parlementsleden uit de Eurozone is samengesteld, voor wetgeving die alleen betrekking heeft op de EMU. De Vlaamse Regering pleit voor één zetel voor het Europees Parlement, en wel in Brussel. Het Europees Rekenhof berekende dat de afschaffing van de verhuis van Brussel naar Straatsburg naast een eenmalige besparing van 616 miljoen Euro jaarlijks een besparing van 114 miljoen Euro zou opbrengen.¹⁴

- De Eurogroep dient, naar het voorbeeld van de Hoge Vertegenwoordiger voor het buitenlands en veiligheidsbeleid, een permanente voorzitter te hebben die tegelijk Vicevoorzitter is van de Commissie. De permanente Eurogroep-voorzitter dient dan verantwoording af te leggen aan de nieuwe eurozonecommissie van het Europees Parlement en in dialoog te gaan met de nationale en deelstaatarlementen van de Eurozone.
- Ook de Raad van Ministers van Binnenlandse Zaken in Schengenzoneformatie kan voorgezeten worden door een voorzitter die tegelijk Vicevoorzitter is van de Europese Commissie bevoegd voor veiligheid.

Alle EU-instellingen, -agentschappen en -organen worden ook verder aangemoedigd om net als de lid- en deelstaten in de Unie de nodige efficiëntiewinsten en kostenbesparingen door te voeren. In tijden dat lid- en deelstaten de toring naar de nering moeten zeggen, kan verwacht worden van EU dat ze het goede voorbeeld toont.

4.4. Een sterkere rol voor de nationale parlementen van de Unie

Er bestaat geen eengemaakt Europees demos en geen (h)echte Europese politieke ruimte, terwijl een vervreemding en ontkoppeling tussen nationale en Europese politiek dreigt.¹⁵ Daarom moeten de nationale parlementen veel meer over het EU-beleid debatteren en ook betrokken worden bij de totstandkoming van het EU-beleid. Dit zou de legitimiteit van Europees optreden versterken.

Voor België zou dit ook betekenen dat de band met de deelstaatarlementen wordt versterkt. Verklaring 51 bij het Verdrag van Lissabon bepaalt dat conform zijn grondwettelijk recht, zowel de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat van het federaal Parlement als de parlementaire vergaderingen van de Gemeenschappen en Gewesten, in functie van de bevoegdheden die de Unie uitoefent, optreden als componenten van het nationaal parlementair stelsel of als kamers van het nationaal Parlement.

Naast de gele kaarten procedure pleit de Vlaamse Regering er voor om het systeem van de groene kaarten verder uit te werken. Wanneer een derde van de lidstaat- en deelstaatarlementen met wetgevende bevoegdheden een groene kaart trekt, wordt de Europese Commissie verplicht om het voorstel tot EU-actie in een bepaald beleidsdomein te onderzoeken en desgevallend een voorstel uit te werken. Wanneer de Commissie beslist dit niet te doen, dient zij te motiveren waarom ze geen actie neemt.

De Vlaamse Regering houdt ook een pleidooi voor grotere parlementaire diplomatie tussen de verschillende lidstaat- en deelstaatarlementen en een meer systematische dialoog tussen Europese parlementsleden en nationale parlementsleden. Nationale parlementsleden zouden bijvoorbeeld hun groene-kaart-voorstellen of burgerschapsinitiatieven kunnen bespreken in gezamenlijke parlementaire zittingen, waarin leden van het Europees Parlement en vertegenwoordigers van de Europese Commissie zouden deelnemen. Deze dialoog kan ook geformaliseerd worden met de organisatie van (plenaire) 'inter-parlementaire vergaderingen' waarbij nationale parlementsleden samen met Europese parlementsleden over strategische politieke dossiers m.b.t. gedeelde

¹⁴ Europese Rekenkamer, "Analysis of potential savings to the EU budget if the European Parliament centralised its operations", 11 juli 2014.

¹⁵ Zie o.a. Jürgen Habermas, "Democratie en de Europese Crisis", *Na de Storm*, Lannoo, 2015, pp 101-111.

bevoegdheden debatteren zoals de landenspecifieke aanbevelingen, het begrotingstoezicht of de besteding van Europese fondsen in een bepaalde lid-of deelstaat.

Ook Europese Commissarissen zouden naar Duits voorbeeld verschillende keren per jaar in de lidstaten in dialoog moeten gaan met de bevoegde parlementaire commissies. Bijvoorbeeld naar aanleiding van de publicatie van bepaalde landenspecifieke aanbevelingen, de publicatie van het jaarlijkse Commissie-werkprogramma of om nader toelichting te geven bij strategische EU-dossiers met weerslag voor de lid- of deelstaat in kwestie. Dit is vooral van belang inzake de rapporten van het Europese Rekenhof over de aanwending van de structuurfondsen en investeringsfondsen in de betrokken lid- of deelstaat. Er is ook meer discussie wenselijk met de leden van het Europese Rekenhof in de nationale parlementen over de uitvoering van de EU-begroting.

4.5. Geen Unie à la carte, wel van verschillende snelheden

Een variabele geometrie binnen de EU of een Europa aan verschillende snelheden is een mogelijkheid. Waar bepaalde lidstaten ervoor zouden kunnen kiezen om verder te gaan en tot een diepere (politieke) integratie te komen (met sterker mandaat voor EU-instellingen), zouden andere lidstaten kunnen opteren voor een minder diepe integratie en lossere banden met de EU. Deze situatie bestaat trouwens nu al. De Schengenzone, de Economische en Monetaire Unie en verschillende opt-ins en –outs zijn bestaande voorbeelden.

De Vlaamse regering ziet heel wat domeinen waar de EU dankzij haar schaalgrootte toegevoegde waarde kan bieden. Als een aantal lidstaten het voortouw willen nemen op domeinen die ook voor de Vlamingen interessant zijn, dan moet Vlaanderen daar ook deel van kunnen uitmaken. De Vlaamse Regering ziet de Benelux als een natuurlijke voortrekker in dit proces.

Een variabele geometrie mag echter niet leiden tot een absolute Unie à la carte. Het is belangrijk dat lidstaten zich houden aan alle verplichtingen van de versterkte samenwerkingsvorm waartoe zij zijn toegetreden. In het geval van een versterkte samenwerking kunnen dus geen individuele afwijkingen (opt-outs) voor specifieke regels gelden.

Het is belangrijk dat wanneer een kerngroep het voortouw neemt, de hele Unie wel in eenzelfde richting beweegt, ook wanneer dit op een ander ritme gebeurt. Verschillende snelheden kan, geen verschillende richtingen.

4.6. Betere en transparante EU-regelgeving, met betere handhaving

De EU heeft nood aan betere, transparante en meer afdwingbare regelgeving. Zo dient de regelgeving voorspelbaar en intelligent te zijn.

Het betere regelgevingspakket van de huidige Commissie is een stap vooruit. Het maakt het vaak complexe EU-wetgevingsproces transparanter en sterkt tot grotere participatie van anderen uit. Het REFIT-programma en degelijke impactanalyses zijn hiervan belangrijke componenten.

Richtlijnen en verordeningen zonder actuele meerwaarde moeten ingetrokken of geactualiseerd worden. Ook hier heeft de huidige Commissie vooruitgang geboekt. Terecht kondigt de Commissie sinds 2015 slechts twintig wetgevingsvoorstellen per jaar aan, waar er voordien 130 per jaar werden uitgerold.

De Vlaamse Regering roept de Europese Commissie op om op EU-niveau een reductiedoelstelling vast te stellen, mits die kan gerealiseerd worden door de toepassing van een mix van kwalitatieve en kwantitatieve methoden.

De Vlaamse Regering vraagt de Europese Commissie er ook over te waken dat EU-programma's en fondsen zo toegankelijk mogelijk zijn voor KMO's. Ook bij de effectbeoordeling van (toekomstige) EU-regelgeving dient de 'KMO-test' centraal te blijven staan.

De ongelijke toepassing en handhaving van EU-regelgeving in de lidstaten dient kordaat te worden aangepakt. De Europese Commissie dient lidstaten, ongeacht de grootte van de lidstaat, enerzijds sneller in gebreke te stellen bij een gebrekkige handhaving. Anderzijds moet de Commissie ook begrip tonen voor verschillende lidstaat- en deelstaatrealityten en de overheden die instaan voor de omzetting bijstaan bij complexe omzettings- en handhavingsprocessen.

4.7. Duidelijke grenzen aan de Unie

De Vlaamse Regering vindt niet dat de EU vandaag moet uitbreiden; zij wenst dat de EU focust op hervorming en verdieping. De uitbreidingen in 2004, 2007 en 2013 hebben aangetoond dat de grenzen aan de absorptiecapaciteit van de Unie duidelijk moeten worden gedefinieerd.

Tegelijk moeten deelstaten van lidstaten die op wettelijke en democratische wijze onafhankelijk worden, kunnen toetreden tot de EU via een vereenvoudigde toetredingsprocedure.

Immers deze deelstaten passen het Unierecht of het *acquis communautaire* reeds toe en maken al deel uit van de Unie, hun burgers zijn EU-burgers en hun bedrijven, onderzoeks- en kennisinstellingen maken dagelijks gebruik van het vrij verkeer.

Conform artikel 50 van het Verdrag betreffende de Europese Unie kunnen lidstaten zich steeds uit de EU terugtrekken. Met staten die de Unie verlaten, dient, als deze dat willen, gelijktijdig in parallelle onderhandelingen de toekomstige samenwerking tussen de Unie en de uittredende staat via een bilateraal partnerschapsakkoord te worden bewerkstelligd.

5. Vlaanderen in Europa

5.1. De rechtstreekse band tussen Vlaanderen en de EU versterken

De Europese politiek is al lang geen exclusieve kwestie van buitenlands beleid meer, maar is een integraal onderdeel van de binnenlandse politiek. In vrijwel alle van de twaalf Vlaamse beleidsdomeinen krijgt de Vlaamse overheid te maken met de EU, hetzij ex-post bij de omzetting van richtlijnen naar intern recht, hetzij ex-ante wanneer de Vlaamse Regering zich bij het uitwerken van regelgeving bijvoorbeeld moet houden aan het respect voor fundamentele rechten en vrijheden of begrotingsafspraken moet maken in het kader van het Stabiliteit- en Groeipact.

Meer (gedeelde) EU-bevoegdheden hebben ook betrekking op onze deelstaatbevoegdheden (cohesiebeleid, gemeenschappelijk landbouw en visserijbeleid, energie, klimaat, transport, economie, innovatie, onderzoek, media, handel en investeringsbeleid enz.) dan op federale bevoegdheden. In België gaat bovendien het grootste aandeel van het EU-budget naar de deelstaten. Het is dus zaak dat Vlaanderen de rechtstreekse band met de EU versterkt en de gehele Vlaamse overheid zich een proactieve EU-reflex aanmeet.

5.2. Vlaanderen doet al heel wat om zijn stem kenbaar te maken op EU-niveau

In het Regeerakkoord 2014-2019 vermeldt de Vlaamse Regering de EU als “eerste en belangrijkste hefboom van het Vlaams Buitenlands Beleid”.

De Vlaamse Regering heeft op 3 juli 2015 een nota goedgekeurd met als titel “Versterking van de EU-Reflex in Vlaanderen” zodat de Vlaamse overheid voortaan proactief en gedurende het gehele EU beleidstraject de voor haar prioritaire en relevante dossiers kan opvolgen.

Sinds 2015 stelt de Vlaamse Regering ook jaarlijks en in het begin van het jaar o.b.v. een analyse van het Commissiewerkprogramma de voor haar prioritaire en relevante dossiers vast, waarbij reeds een eerste subsidiariteitsinschatting wordt gemaakt ten behoeve van het Vlaams Parlement.

Met het instrument van zogenaamde Vlaamse ‘position papers’ m.b.t. prioritaire EU-dossiers laat de Vlaamse Regering ook haar stem horen op EU-niveau. Onze positie m.b.t. grotere rechtszekerheid voor de realisatie van PPS-constructies of het voorstel om de afschrijvingen van duurzame investeringen over een grotere periode dan de constructiefase te spreiden met respect voor de gestelde begrotingsdoelstellingen zijn b.v. ook op EU-niveau genoegzaam gekend.

Vlaanderen stelt, als enige deelstaat samen met Schotland, ook een eigen Vlaams Hervormingsprogramma op in het kader van het Europees Semester, dat aangehecht wordt aan het Belgische Hervormingsprogramma, en bezorgt dit ook rechtstreeks aan de Europese Instellingen.

In het algemeen wenst Vlaanderen zo veel mogelijk rechtstreeks te rapporteren en in dialoog te treden met de Europese Commissie, leden-rapporteurs van het Europees Parlement, het Comité van de Regio's en het Europees Economisch en Sociaal Comité.

Anno 2016 werken ongeveer 40.000 Europese ambtenaren in Brussel. Dit is een troef voor Vlaanderen. De Vlaamse Regering wil haar standpunten nog meer kenbaar maken op alle niveaus van de EU ambtenarij, o.a. via het Vleva-netwerk van Vlaamse EU-ambtenaren. Ook het programma “Flanders in Dialogue” dient bij te dragen tot de promotie van Vlaanderen in de EU-Instellingen.

5.3. Vlaanderen heeft uitgebouwde instrumenten om het EU beleid op te volgen

De Algemene Afvaardiging van de Vlaamse Regering bij de Europese Unie is de sterkst uitgebouwde diplomatieke afvaardiging van de Vlaamse Overheid. Een team van een goede twintig experts is er werkzaam, waarbij sinds 2016 voor elk Vlaams beleidsdomein minstens een attaché werkzaam is bij de Permanente Vertegenwoordiging bij de EU. Het Vlaams-Europees Verbindingsagentschap (VLEVA) informeert het Vlaamse middenveld actief over de Europese actualiteit en helpt het bedrijfsleven, het middenveld en de kennisinstellingen ook de weg te vinden naar EU-subsidies.

Vlaanderen weegt ook op de Belgische standpuntbepaling in de Raad van ministers waaraan ook Vlaamse ministers deelnemen volgens de toerbeurt bepaald in het Samenwerkingsakkoord Europese Unie ter zake.

Het Vlaams Parlement heeft ook een actieve commissie Buitenland en een eigen Dienst Europa die zijn werkzaamheden ondersteunt. De Vlaamse Regering is steeds beschikbaar om na afloop van elke Europese ministerraad waaraan een Vlaams minister deelnam een debriefing in de bevoegde commissie in het Vlaams Parlement te organiseren.

Met de Maandelijkse rapportering informeert de Vlaamse Minister van Buitenlands Beleid ook het brede publiek over het standpunt van de Vlaamse Regering m.b.t. de voor Vlaanderen relevante EU-dossiers en de inbreukdossiers waarin Vlaanderen betrokken is.

Met de oprichting van het volwaardige Vlaams Ministerie Buitenlandse Zaken zal er ook een grotere coördinatie en coherentie in het Europees en buitenlands optreden komen.

Tot slot is Vlaanderen ook actief in verschillende (trans)-Europese netwerken. Er gebeurt ook de nodige afstemming met andere lidstaten in het kader van de werkzaamheden van de Raad van de Unie of met andere deelstaten zoals Catalonië, Noordrijn-Westfalen, Baskenland of Schotland waarmee Vlaanderen een samenwerkingsovereenkomst heeft.

5.4. Naar een levendig debat over de EU, ook in de Vlaamse samenleving

De Vlaamse Regering wil zich engageren om politieke bijdragen te leveren tot het debat over de vernieuwing van de EU. Dergelijke hervorming moet ook van onderen uit gebeuren.

De burgers moeten meer betrokken worden en er moet worden geluisterd naar haar verwachtingen, kritiek, angsten en hoop. Kritiek moet met rationele argumenten beantwoord worden, dat is de uitdaging van elke politicus op alle beleidsniveaus die zijn kiezers en de Europese Unie ernstig neemt.

De EU moet meer het onderwerp zijn van politiek debat op alle beleidsniveaus en moet ook een prominent thema zijn tijdens de federale en deelstaatverkiezingen. De opstelling van de huidige Europese Commissie om met gefocuste jaarlijkse werkprogramma's te werken is de juiste. Ook in de toekomst moeten de Commissarissen meer het debat aangaan met federale en deelstaatsparlementsleden.

Tegelijk moet er ook worden gewerkt aan een EU-burgerschap, gebaseerd op de gedeelde Europese waarden. Het Europees integratieproject mag niet louter het interesseveld zijn van een beperkt deel van de bevolking dat er professioneel mee bezig is. Al in de schoolbanken moet de burger er mee in contact komen, zodat zij/hij zich de fundamenteën van de Europese Unie eigen kan maken. Het succesvolle Erasmus-programma heeft een wezenlijke bijdrage geleverd tot het nader bij elkaar brengen van EU-burgers. Vlaamse studenten hebben hier ten volle gebruik van gemaakt.

Het promoten van EU-burgerschap betekent echter niet dat de specificiteit van nationale culturen mag verdwijnen. De culturele diversiteit van de EU moet worden gekoesterd en ondersteund.

Door het Europa van de volkeren en de culturen verder uit te bouwen wordt die diversiteit als een troef en waarde uitgedragen. Europese kunst en kunstenaars moeten meer met elkaar en met de bevolking in contact gebracht worden. Vlaanderen voert in dit verband een prominent internationaal cultuurbeleid.

Het EU en het Vlaams buitenlands beleid dienen in het algemeen ook voldoende aan bod te komen in overheidscommunicatie. Versterkte recente inspanningen rond de communicatie m.b.t. het Vlaams buitenlands en Europees beleid willen hiertoe bijdragen om ook grotere weerklank te vinden in de (internationale) media en bij te dragen aan een correctie beeldvorming rond de rol van de EU.

Uitleiding

Deze visietekst op de toekomst van de EU is een aanbod van de Vlaamse Regering aan de EU-instellingen en de andere lid- en deelstaten ter opvolging van het toekomstconclaaf van de Europese staats- en regeringsleiders op 16 september 2016.

De Vlaamse Regering wenst dan ook een actieve rol te spelen in het vernieuwen van het denken over de Europese integratie, zowel institutioneel als beleidsmatig. Zij engageert zich de komende jaren politiek om hierover een stimulerende rol te spelen binnen Vlaanderen en de bredere Europese ruimte.